

„L U Č“

POLJUDNO - ZNANSTVENI ZBORNİK

VII.

Z B R A L F R A N C E B E V K

TRST 1931.

KNJIŽEVNA DRUŽINA „LUC“

Vse pravice pridržane.

1771/7

D(2) 14.445/1956

TISKALA, IZDALA IN ZALOŽILA TIPOGRAFIA CONSORZIALE
V TRSTU.

CERKVENA UREDBA V JULIJSKI KRAJINI IN V ZADRU PO SVETOVNI VOJNI

Po členu 17. konkordata sklenjenega mej sv. Stolico in Italijo, se bodo meje škofij in župnij v Julijski Krajini in v zadrski škofiji urejevale stopnjema, ko bodo mesta, ki jih zasedajo sedanji dostojanstveniki, prazna. Zato je umljivo, da je mogoče v tem spisu podati le začasno uredbo škofij in župnij, ki je nastala po vojni vseh pomaknjenih državnih mej.

Pred vsem naj omenim, da imamo sedaj poleg goriške in videmske nadškofije, in poleg škofij v Trstu, Poreču in nadškofije v Zadru, še novo škofijo na Reki. Reška škofija je bila ustanovljena z apostolskim odlokom z dne 25. aprila 1925. Od leta 1920 do l. 1925 je bil na Reki le apostolski administrator. Da se je mogla ta škofija ustanoviti, so ji morale odstopiti nekaj duhovnij tržaška, ljubljanska in senjska škofija. Senjska škofija je odstopila Reko, kjer se je postavil sedež novi škofiji in duhovnijo Drenovo (skupno 40.000 duš). Ljubljanska škofija je odstopila župnijo Trnovo - Bistrica (6938 duš z ekspoziuro Harije 752 duši), kjer je sedež dekanata in ekspoziuro Podstenje (540 duš), dalje župnijo Knežak (2970 duš), župnijo Prem (1845 duš) in vikarijat oziroma sedaj župnijo Zagorje (1930 duš). Tržaška škofija je morala odstopiti ves kastavski dekanat, ki se je deloma pridružil Jugoslaviji, po večini pa Italiji. Duhovnije kastavskega dekanata, ki so bile prisojene Italiji, so bile pridružene novi reški škofiji. Te duhovnije so: Kaplanija Rukavac (3350 duš), kaplanija Zvoneca (2029 duš), župnija Klana (1562 duši), župnija Voloska (3435 duš), kaplanija Opatija (3220 duš), župnija Veprinac (1800 duš), kaplanija Poljane (1230 duš), župnija Lovran

(4517 duš), župnija Moščenice (2462 duši), župnija Berseč (1210 duš).

Novi škofiji na Reki so bile pridružene tudi nekatere duhovnije jelšanskega dekanata in sicer: Župnija Jelšane (4079 duš), kjer je bil sedež dekanata, Bogud (1028 duš) in vikarjat Podgraje (1485 duš). Tako je v tržaški škofiji poleg kastavskega dekanata izginil tudi jelšanski dekanat. Tržaški škof je z odlokom dne 19. julija 1925 ustanovil mesto jelšanskega dekanata nov dekanat v Hrušici, v katerem so združene ostale duhovnije iz zatrtega jelšanskega dekanata in sicer župnija Hrušica, župnija Mune, župnija Golac, župnija Vodice, kaplanija Pregarje, kaplanija Podgrad in kaplanija Staroda, dalje od dolinskega dekanata odločene duhovnije: župnija Brezovica in kaplanija Slivje.

Za vse duhovnije kastavskega dekanata, ki so pripadle Italiji in za že omenjene duhovnije jelšanskega dekanata, ki so pripadle reški škofiji, je bil ustanovljen dekanat v Voloski.

Iz kastavskega dekanata so pripadle Jugoslaviji te le duhovnije: Župnija Kastav (3181 duš), kjer je bil sedež dekanata, kaplanija Sv. Matej (3888 duš) in kaplanija Sv. Križ (606 duš). Apostolski administrator za te duhovnije je senjski škof.

V tržaški škofiji se ni dogodila do sedaj nobena druga sprememba.

Goriška škofija je ostala do sedaj nedotaknjena. Pač pa je goriški nadškof postal takoj po končani vojski apostolski administrator za vse duhovnije ljubljanske in celovške škofije v krajih, ki jih je zasedla z vojsko Italija. Ljubljanska škofija je izgubila po rapalski pogodbi vsled premaknjenih državnih mej te duhovnije, katere je upravljal in deloma še upravlja goriški nadškof: 1. cel idrijski dekanat z župnijami: Idrija, kjer je sedež dekanata (5758 duš), Črni vrh (Monte nero d'Idria 2300 duš), Godovič (Godovici 600 duš), Gora (570 duš), Spodnja Idrija (Idria di sotto 3050 duš), Ledine (575 duš). Vojsko (Voschia 1070 duš) in Zavratac (Saurazzi 500 duš): Pod Jugoslavijo ste ostali le dve župniji: Hotedržica (1063 duš) in Žiri

(3600 duš); 2. cel postojnski dekanat z župnijami: Postojna (Postumia 2385 duš), kjer je sedež dekanata, Hrenovice (Crenovizza 2350 duš) s tremi ekspozi- turami Orehek (Orecco di Postumia 423 duše), Razdrto (Preval di Postumia 270 duš) in Ubeljsko (Oblisca di Postumia 492 duši) dalje Senožeče (Senosechia 2020 duš), Slavina (Villa Slavina 1470 duš), s tremi ekspo- ziturami Šent Peter na Krasu (S. Pietro del Carso 1600 duš), Matenja vas (Mategna 550 duš) in Trnje (Tergni 1050 duš) in župnija Studeno (1300 duš). 3. Župnija Bela peč (Fusine in Valromana 961 duša) de- kanata radovljiškega 4. Cel trnovski dekanat z župni- jami: Trnovo - Bistrica (Torrenuova - Villa del Nevoso 6938 duš), kjer je sedež dekanata z dvema ekspozi- turama: Harije (Carije 752 duš) in Podstenje (450 duš), dalje župnijo Knežak (Fontana del Conte 2970 duš), Prem (Primano 1845 duš), Košana (Cossana di sotto 3490 duš) z dvema ekspozi- turama: Nadanje selo (Na- dagne 1200 duš) in Suhorija (860 duš), dalje župnijo Vreme (Auremo 1860 duš) in Zagorje (1930 duš).¹⁾ 5. Cel vipavski dekanat z vsemi župnijami: Vipava (Vipacco 1570 duš), Budanje (Budagna 1068 duš), Št. Vid pri Vipavi (San Vito di Vipacco 1200 duš), Pla- nina (790 duš), Podkraj (Podicrai del Piro 880 duš), Podraga (500 duš), Slap (Slappe Zorzi 540 duš), Vrh- polje pri Vipavi (Verpogliano 823 duš), Ustje (Ustie 485 duš), Šturje (Sturie delle Fusine 1400 duš), Vrabče (Monte Urabice 772 duši), Col (Zolla 1000 duš) in ku- racija Erzelj (Erseli in monte 284 duš).

Celovška škofija je izgubila trbiški dekanat t. j. Kanalsko dolino in sicer tele duhovnije: Županijo Trbiž (Tarvisio 1447 duš), kjer je sedež dekanata z nemško službo božjo, župnijo Lipalja vas (367 duš), župnijo Ovčja vas (380 duš), župnijo Ukve (Ugovizza 573 duš), župnijo Žabnice (Camporosso 844 duš), žup- nijo Naborjet (Malborghetto 647 duš) z nemško služ-

¹⁾ Ko se je ustanovila reška škofija, so bile nekatere duhov- nije trnovskega dekanata pridružene reški škofiji, kakor smo že gori poročali, ostale duhovnije tega dekanata pa so bile pridružene postojnskem dekanatu, kateremu je apostolski administrator goriški nadškof.

bo božjo, župnijo Ponteba (Pontefella 898 duš) z nemško službo božjo, župnijo Rabelj (Cave del Predil 1450 duš) z nemško in slovensko službo božjo, župnijo Kokovo (Goggau 786 duš) z nemško službo božjo in majhen del župnije Vrata (Thörl 644 duš). Vse te župnije so sedaj v Italiji in apostolski administrator je goriški nadškof.

Zadrška škofija se je razdelila v dva dela. Največji del je prišel po rapalski pogodbi pod Jugoslavijo, mesto Zader z okolico pa pod Italijo t. j. župnija sv. Anastazija, župnija sv. Simona, župnija M. B. loretske, kuracija Bokanjac, kuracija Crno in kuracija Malpaga (skupno 17065 duš). Tej nadškofiji je bil pridružen tudi otok Lastovo z istoimeno župnijo (1411 duš), ki je prej bil pod dubrovniško škofijo, a je po rapalski pogodbi bil prisojen Italiji; dalje otoki Cres, Lošinj, Unije (Onije), Vele i Male Srakane, Sušak, Hovik z vsemi dekanati, župnijami, kuracijami in ekspoziurami (skupno 26027 duš). Vsi ti otoki so bili prej pod krško škofijo. Po rapalski pogodbi so vsi ti otoki prišli pod Italijo. Sv. Stolica je ta del krške škofije postavila l. 1921. začasno pod jurisdikcijo apostolskega administratorja na Reki, leta 1922 pa so bili vsi ti otoki in otok Lastovo pridruženi zadrski nadškofiji oziroma zadrski apostolski administraciji. Člen 16. konkordata, sklenjenega med sv. Stolico in Italijo pravi, da je dogovorjeno, da se v Zadru za italijansko ozemlje ustanovi diocesa. Pod krško škofijo je ostal samo jugoslovenski del t. j. Krk, Rab in del Paga.

Videmska nadškofija je ostala neizpremenjena, istotako tudi poreško-puljska škofija.

Vsa dosedanja uredba je le začasna, kakor je razvidno tudi iz naslova: apostolski administrator. Sv. Stolica hoče, kakor smo uvodoma že omenili, to začasno stanje stopnjema urediti, ko bodo stolice cerkvenih dostojanstvenikov prazne.

S. S.:

URADNO IN PROSTOVOLJNO IZPREMI- NJANJE PRIIMKOV

1. Zakonite določbe.

Ob koncu svetovne vojne, ko je Italija zasedla Julijsko Krajino in Tridentinsko, so se kmalu začeli oglašati ljudje, Italijani po krvi, čuvstvom in jeziku, s prošnjami, da bi se jim njihovi priimki, zveneči včasih nekam trdo in tuje, ublagoglasili in poitalijančili. Oblastva so seveda rada ustrezala. Ker je bila takrat še avstrijska zakonodaja v veljavi, so se take prošnje reševale po avstrijskem dvornem odloku z dne 5. junija 1826 št. 16255 in po cesarskem sklepu z dne 12. marca 1866. Kmalu se je začela italijanska vlada sama zanimati za to vprašanje, želeč, da bi se svojevoljnost posameznikov malo obrzdale in bi v priimkih ne nastala prehuda zmešnjava. Toda sedem let je preteklo od konca svetovne vojne, preden se je začelo po novih zakonitih določbah urejeno izpreminjanje priimkov. Šele sedem let po vojni se je izdal tozadevni kr. odlok od 10. januarja 1926, št. 17, ki je sprva veljal samo za Tridentinsko in se je pozneje raztegnil na vse druge nove pokrajine v Italiji. To je sedaj temeljni zakon, po katerem se priimki italijanijo tudi v Julijski Krajini. Izpreminjanje priimkov po tem zakonu je dvojno, uradno in prostovoljno. Uradno se morajo poitalijančiti vsi priimki, ki so že bili nekdanji italijanski ali latinski; pa le taki, drugi se uradno ne smejo italijaniti. Prostovoljno izpreminjanje pa obstoji v tem, da Italijani z neitalijanskim priimkom, ki ni bil nikdar italijanski ali latinski in ga mnogi nosijo kot dediščino po kakšnem davnem neitalijanskem početniku pozneje poitalijanjenih rodbin, lahko zaprosijo, naj

se dá njihovemu tujemu priimku italijanska oblika; take prošnje lahko vlagajo tudi drugorodci, Nemci, Slovenci, Hrvati in drugi, če so italijanski državljani in ne marajo več nositi svojih nemških, slovenskih, hrvatskih ali drugačnih priimkov. Vsem takim osebam je dana možnost, da pridejo zlahka in po ceni do italijanske oblike svojega priimka, če si jo sami želijo. Radi svoje važnosti in jasnosti naj sledi odlok v doslovnem prevodu.

Viktor Emanuel III. — po milosti božji in volji naroda kralj Italije — po zaslišanju ministrskega sveta — po predlogu ministra pečatnikarja državnega tajnika za pravosodje in verske zadeve, sporazumno z ministrom za notranje zadeve — smo sklenili in sklepamo:

Čl. 1.

Družine trentinske pokrajine s priimkom, ki je bil prvotno italijanski ali latinski, a je bil preveden v druge jezike in popačen s tujim črkopisom ali z dodatkom tuje pripone, sprejmejo zopet prvotni priimek v prvotni obliki.

Enako se sprejmejo zopet v italijansko obliko priimki krajeimenskega izvora, izpeljani iz krajev, katerih imena so bila prevedena v drug jezik ali popačena s tujim črkopisom, in prav tako prevedeni ali v tujo obliko izpremenjeni plemiški naslovi.

Povrnitev italijanske oblike se izreče z odlokom pokrajinskega prefekta. Odlok se sporoči prizadetim, se objavi v Uradnem listu kraljevine in se zabeleži v knjigah civilnega stanja.

Kdorkoli rabi po izvršeni povrnitvi priimek ali plemiški naslov v tuji obliki, se kaznuje z globo od 500 do 5000 lir.

Čl. 2.

Tudi izven slučajev, katerih se tiče prejšnji člen, se s prefektovim odlokom lahko izpremenijo v italijansko obliko tuji priimki ali priimki tujega izvora, če prizadeti za to prosijo.

Odlok se zabeleži v knjigah civilnega stanja.

Čl. 3.

S kraljevim odlokom se določbe 1. in 2. člena celotno ali delno lahko raztegnejo na druge pokrajine v kraljevini.

Minister za pravosodje izda potrebna navodila za izvedbo tega odloka, ki se predloži zbornici, da se pretvori v zakon.

Ukazujemo, da se ta odlok, opremljen z državnim pečatom, uvrsti v uradno zbirko zakonov in odlokov kraljevine Italije, in nalagamo vsem, ki se jih to tiče, da ga izpolnjujejo in pazijo, da se zpolnjuje.

Dano v Rimu, dne 10. januarja 1926.

Mussolini — Rocco — Federzoni.

VIKTOR EMANUEL

Videl pečatnikar: Rocco.

V tem odloku obljubljeni navodila za njegovo izvajanje je prinesel ministrski odlok z dne 5. avgusta 1926, objavljen v Uradnem listu dne 25. avgusta 1926. Odlok se glasi:

Pečatnikar — minister za pravosodje in verske zadeve — sporazumno s finančnim ministrom — videvši čl. 3. kr. odloka zakona z dne 10. januarja 1926, št. 17 — sklene:

Navodila za izvajanje kr. odloka zakona z dne 10. januarja 1926, št. 17, ki odreja povrnitev italijanske oblike priimkov družinam trentinske pokrajine, so naslednja:

I.

*Prefekt trentinske pokrajine sestavi sezname priimkov in plemiških naslovov, ki naj se jim vrne italijanska oblika, poslužujoč se, če se mu zdi potrebno, mnenj strokovnih zavodov ali organov ali izvedencev v tej stroki, in poskrbi, da se ustvari popoln in točen seznam raznih družin, ki imajo isti priimek ali plemiški naslov. Nato ukaže, da se priimku ali plemiškem naslovu vrne italijanska oblika, in izda toliko ločenih posameznih odlokov, kolikor je članov družin. Vendar za člane, ki živijo skupno z družinskim poglavarjem (roditeljem ali dedom), zado-
stuje en sam odlok, tudi če so polnoletni.*

II.

Prefektorni odlok se v najkrajšem času sporoči prizadetim po občinskih oblastvih, pod neposrednim nadzorstvom prefekturnega oblastva, v priporočenem pismu s povratnim potrdilom, ali po sodnem uradniku.

Družinskemu poglavarju sporočeni prefekturni odlok je veljaven za vse družinske člane, živeče s poglavarjem (roditeljem ali dedom), tudi če so polnoletni.

Za mladoletne varovance in za nezmožne ali odsotne, ki so pod skrbstvom, se odlok sporoči njih zakonitemu predstavniku.

III.

Prefektov odlok ima značaj končnoveljavne odredbe.

Proti njemu je dovoljena pritožba radi nezakonitosti na pravosodne oddelke državnega sveta ali izredna pritožba na kralja, kakor določa zakon.

Pritožijo se lahko tudi polnoletni sinovi družinskega poglavarja, katerim se prefektov odlok ni sporočil, ker živijo s poglavarjem. Rok za pritožbo začne teči z dnem, ko se je odlok sporočil družinskemu poglavarju.

IV.

Za objavo odloka v Uradnem listu pokrajine in za njegovo izvedbo poskrbi pokrajinski prefekt. Prepis odloka pošlje prefekt občinskemu načelniku obenem z zahtevo, naj poskrbi, da se odlok zabeleži na robu knjig civilnega stanja v občinskem uradu, in naj pazi, da se ista beležka izvrši v rojstnih in poročnih knjigah, ki so jih prej vodili župniki po bivši avstro-ogrski zakonodaji.

Obrazec, ki naj se rabi za to beležko je naslednji:

«Protiopisani priimek
je bil popravljen v
z odlokom trentinskega prefekta dne»

V.

Sodnik, pristojen za tisto ozemlje, mora neposredno nadzirati izvršitev beležk na robu knjig civilnega stanja in župnijskih knjig in mora sam poskrbeti, da se prefektov odlok uveljavi, kolikor se tiče zemljiške knjige.

Dolžnost občinskih načelnikov je razen tega, poskrbeti in ukreniti, da se omenjeni odlok uveljavi v popisu prebivalstva (v seznamu občinarjev in v zapisnikih o gibanju prebivalstva v občini), v seznamu nabornikov in porotnikov, v volilnem seznamu in v imeniku za državne, pokrajinske in občinske davke, v seznamih učencev javnih šol in tistih, ki uživajo javno dobrodelnost. Ukazano po-

vrnitev priimka in plemiškega naslova v italijansko obliko morajo javiti tudi poštnim uradom, da se prepereči nered v dostavljanju pisem prizadetim, in če treba pristojnim konzularnim uradom v inozemstvu za izseljence.

Prefekt pošlje prepis svojega odloka tudi sodnemu oblastvu, ki vpišuje sodne kazni.

VI.

Če kdo prosi, naj se mu tuji priimek ali priimek tujege izvora izpremeni v italijansko obliko, se dene prošnja na javen vpogled i na črni deski občine, kjer prosilec biva, i na črni deski prefekture.

Kdorkoli misli, da je to njemu v prid, lahko pobija prošnjo v petnajstih dneh po njenem izvešenju z obrazložitvijo, naslovljeno na prefekta in poslano mu v priporočenem pismu ali po sodnem uradniku.

Proti prefektovemu odloku, ki ga občinsko oblastvo sporoči prosilcu in ugovarjalcem v priporočenem pismu s povratnim potrdilom ali službeno po sodnem uradniku, prizadeti lahko vložijo pritožbo, kakor je prej povedano pod št. III.

Odlok se izvrši po določbah, navedenih prej pod št. IV. in V.

Prošnje, ugovori in ukrepi, ki se izdajo v zmislu kr. odloka zakona od 10. januarja št. 17, in v zmislu teh navodil, kakor tudi njih prepisi, uradni spisi, dopisi in listine, ki jih prizadeti morda predložijo, so prosti kolokovne pristojbine.

Ta prostost ne velja za pritožbo na državni svet, o kateri govori št. III. teh navodil.

Ta odlok se vpiše na računskem dvoru in se objavi v Uradnem listu kraljevine.

Rim, dne 5. avgusta 1926.

Finančni minister: Volpi

Minister pečatnikar: Rocco.

2. Uradno izpreminjanje priimkov.

Zgoraj prevedeni odlok-zakon o italijanjenju priimkov se je obenem z navodili raztegnil s kr. odlokom z dne 7. aprila 1927, št. 494 na vse italijansko ozemlje, ki ga je Italija po vojni anektirala. Od tedaj

velja in se izvaja ta zakon tudi v naših krajih, pripadajočih goriški, tržaški, puljski, reški in zadrski pokrajini.

Novi zakon ne dovoljuje, kakor smo videli, da bi se dajali čisto novi priimki. Za čisto nov priimek, ki ni v nobeni zvezi s prejšnjim, se mora prositi še vedno po starem italijanskem kr. odloku z dne 15. novembra 1865 in plačati predpisano pristojbino. Novi zakon dopušča le brezplačno, uradno ali zaproseno očiščenje starega priimka od tujih primesi. Uradno čiščenje se imenuje «vrnitev italijanske oblike priimkom, ki so bili prvotno italijanski ali latinski» («restituzione alla forma italiana di quei cognomi che originariamente erano italiani o latini») in se vrši po prefektu, ne da bi bilo treba strankam zanj prositi, pa je nato obvezno. Zaprošeno čiščenje je prostovoljno in se imenuje «izprememba tujih priimkov ali priimkov tujega izvora v italijansko obliko» («riduzione in forma italiana dei cognomi stranieri o di origine straniera»). Takih izprememb vlada ne vrši sama od sebe, temveč sprejema le prošnje tistih, ki si sami želijo italijansko obliko priimka, in jih po možnosti ugodno rešuje. Prosilci predlagajo sami novo obliko, ki pa ne sme biti nekaj čisto novega, temveč mora biti v zvezi s starim priimkom.

Oboje, uradno vračanje nekdanje italijanske ali latinske oblike in zaproseno izpreminjanje tujih oblik v italijansko, vršijo prefekti novih pokrajin. Za to delo si je vsak prefekt imenoval posebno komisijo, ki mu pri tem pomaga. Puljska in tržaška komisija sta tudi že sestavili seznam priimkov, ki naj se jim uradno vrne nekdanja italijanska ali latinska oblika, in oba prefekta pošiljata po tem seznamu prizadetim predpisane uradne odloke. Najbolj natančno poznamo to delovanje v tržaški pokrajini. Zasluga za to gre predsedniku tržaške komisije za priimke, gospodu komendantu doktorju Aldu Pizzagalliju, ki je v debeli knjigi pregledno, jasno in zanimivo popisal, kako se to delo vrši (Aldo Pizzagalli: *Per l'italianità dei cognomi nella Provincia*

di Trieste. Con prefazione di S. E. Augusto Turati. Libreria Treves-Zanichelli. Trieste 1929 - VII. Prezzo L. 12.—). Ker ta posel tudi v drugih pokrajinah v bistvu ne bo preveč drugačen, pogledjmo, kako se vrši uradno izpreminjanje priimkov na Tržaškem.

Bivši tržaški prefekt Fornaciari je imenoval v maju in juniju 1927 tole komisijo za priimke: Pizzagalli Aldo, Borri Ferruccio Vittorio, Cobol Nicolò, Coceancig Bruno, De Franceschi Camillo, Fels Leone, Kabler Antonio, Pellis Ugo, Polacco Aurelio, Quarantotto Giovanni, Sticotti Piero, Ribechi Alberto, Urbanaz Umberto. Skoro dve leti ali dvajset mesecev je komisija pretresala sezname priimkov, ki so ji došli iz posameznih občin. Končno je predložila prefektu seznam priimkov, ki so bili po njeni sodbi («a suo giudizio») nekdam razitalijanjeni («disitalianizzati») in jim je treba vrniti nekdanjo italijansko obliko.

Nekdam razitalijanjeni priimki so dobili zopet svojo prvotno italijansko obliko na sledeče načine: 1) z izpremembo črkopisa, tako da je Franceskin postal Franceschin, Morelj Morelli in Vekjet Vecchiet; 2) z odbijanjem pripon ich, cich in vich, tako da je Benedettich postal Benedetti, Valencich Valenti in Francovich Franchi; 3) s prevajanjem po zgodovinskih dognanjih in na podlagi obstoječih dvojnih oblik, italijanske in tuje, v istem kraju, tako da je iz Starca postal Vecchiet in iz Vodopivca Bevilacqua; 4) z upoštevanjem jezikoslovnih in etimoloških prvin, tako da je Cociancich postal Canciani, Claucich Colautti in Klun Coloni. Samo v pisavi so se izpremenila imena kakor Benco ali Zelco, ki so se zdela v tej obliki zadovoljiva, ker so podobna italijanskim, dasi to ni več njih prvotna italijanska oblika. Italijanska oblika se je dala vsem priimkom, izvirajočim iz rimskega koledarja, ker je komisija menila, da so krajevnega izvora in so bila prej kedaj poslovanjena; imen iz grškega pravoslavnega koledarja pa komisija ni italijanila, češ, da so tujega izvora. Priimek Sancin se je tudi za Slovane

premenil v «Sanzin», da bi izginil sičnik c, dasi je slovanska oblika bližja prvotni «Soncino».

Tržaški prefekt je seznam odobril in zdaj podpisuje odloke, ki se dostavljajo prizadetim. Tako bo samo v tržaški občini uradno popravljenih 2147 priimkov, v vsej tržaški pokrajini pa 2919 priimkov. Pizzagalli sodi, da nosi povprečno dvajset oseb enak priimek (samo v Trstu je n. pr. 380 Bizjakov), tako da se v tržaški pokrajini priimek uradno spet poitalijani približno 60.000 osebam. Kot primer uradnega vračanja nekdanjih italijanskih oblik navedemo majhen izbor iz obširnega uradnega seznama. Na prvo mesto postavimo dosedanjo obliko priimka natančno po Pizzagallijevi knjigi, ki ne pozna šumnikov č, š, ž, na drugo mesto pa tisto, ki jo je komisija spoznala za prvotno italijansko in mora uradno zopet oživeti:

Bekar Beccari	Germek Germani
Belak Bellacco	Germig Germi
Bezek Bezzecchi	Gobec Gobis
Bitesnig Bittesini	Godez Godas
Brce Bersa	Godnik Godini
Brezich Brezzi	Golob Colombi
Britz Brizzi	Gonjac Gonja
Bucar Buccheri	Gorianc Goriano
Cech Cecchi	Gorjup Goruppi
Cernic Cerni	Gostischa Gostissa
Ciuk Zucchi	Grach Gracchi
Clapiz Clapis	Gradischar Gradisca
Cok Zocchi	Grahonja Graccogna
Cucek Suzzi	Hlava Clava
Cula Zula	Ielincic Gellini
Cunja Zugna	Jamseg Giani
Curk Zurchi	Janz Gianni
Cvitanich Civitani	Jurcich Giurco
Debeljak Debelli	Kanauz Canal
Debec Debelli	Kanz Canzio
Devetak Devetta	Kapelj Cappello
Fratnik Fratti	Kapus Capusso
Gabersic Gabrieli	Karosic Carrocci
Gobersek Gabrieli	Keber Cheber
Gabrovez Gabrielli	Kersisnik Chersini
Gabrovsek Gabrielli	Kljun Coloni
Gerbec Garbasso	Kobav Cavalli

Kocevar Cocevari	Sesek Sessi
Kodelja Codeglia	Seunig Seuni
Kolenz Colli	Sever Severi
Komar Comari	Sherjav Seriali
Kosara Cossar	Sirch Sirca
Kosich Cossi	Skerjanec Scheriani
Kosmatin Cosmatin	Skof Scoffo
Kostanjevic Castagna	Skorja Scoria
Kosuta Cossutta	Skrinjar Scrignari
Kralj Carli	Slavec Slavi
Krasovic Crasso	Sorz Zorzi
Kresciak Crescia	Sovich Soi
Lach Lachi	Spehar Specchiari
Lasic Lazzi	Suscha Susa
Lescovez Lesca	Tominc Tomini
Luznik Lussi	Trebec Trebiciani
Majcen Mazzeni	Trebse Trebiciani
Makovec Marchi	Turek Turchi
Mekina Mecchina	Vadnjal Vagnali
Mocinich Mocini	Veljak Veglia
Moravec Moravi	Velikonja Velicogna
Mrak Marchi	Verbich Verbi
Natlacen Natali	Vernik Verni
Novak Novacco	Vidic Vidi
Okretic Ocretti	Vitez Viti
Pernat Pernetti	Zabukovic Zabucchi
Pirc Pieri	Zakelj Zacchelli
Pirjevec Pierazzi	Zaverschnik Saveri
Planinec Planina	Zeljan Zegliani
Planinz Plani	Zerjav Zeriali
Poianaz Poiani	Zetko Zetto
Pojaunik Poiani	Zorec Zorzi
Polch Poli	Zurk Zurchi
Pollanz Pollani	Bajec Bassi
Pozar Pozzari	Cernigoj Cernigo
Pozrl Posarelli	Hvala Clava
Reic Rei	Hervatic Croati
Rojc Roi	Perhavec Perazzi
Rogelj Roghelli	Belcic Belci
Rozanc Rosani	Kaluza Calusa
Rudes Rudi	Purkeljc Porchelli
Rupnik Rupini	Blazek Biagi
Saletnik Saletti	Brezec Bressi
Saversnik Saveri	Cic Cici
Senosech Senosecchia	Jurca Giorgi
Serajnik Seraini	Brezovec Bressi

Cesar Cesari
 Hrescak Crescia
 Kukec Cucchi
 Polh Polli
 Skok Scocchi
 Stopar Stoppari
 Jelen Gellini
 Bevcic Belli
 Doljak Doglia
 Kert Cherti
 Kosem Coseni
 Mervic Mervi
 Semec Semi
 Sirk Sirca
 Koruza Carusa

Vere Versi
 Coslovich Cosoli
 Debeuc Debelli
 Kodrich Codri
 Prelz Prezzi
 Senosech Senose
 Zar Cesari
 Zuzeck Suzzi
 Cerovac Cerri
 Bernik Berni
 Belavec Bellaz
 Bevk Belli
 Bezeg Bezzecchi
 Krt Cherti
 Rozic Rosi

O novih priimkih, ki jih tržaška komisija pro-
 glaša za nekdanje italijanske oblike, mora vsak ne-
 pristranski opazovalec priznati, da so silno zanimivi.
 Skoro še zanimivejši so novi priimki, ki jih je na
 podoben način kakor tržaška sestavila puljska ko-
 misija za Istrane. V puljskem seznamu spet poita-
 lijanzjenih priimkov je mnogih takih kakor v trža-
 škem, mnogo pa tudi precej drugačnih, kakor priča
 naslednji kratek izvleček:

Babic Babici
 Bacak Bacia
 Belusich Bellussi
 Beranek Berani
 Berdar Berda
 Bessedgnack Bessegna
 Blokar Blocca
 Bobek Bobe
 Bobich Bobi
 Bogatec Bogatti
 Bradich Bradi
 Bradac Bradassi
 Bradelj Bradelli
 Brezar Brezza
 Brestich Bresti
 Breznik Brezzini
 Brezovec Brezzo
 Brgliavac Beriava
 Brusic Brussi
 Bubnik Bubini

Bucavez Bucavini
 Buresch Bure
 Camenarovich Camenaro
 Cerkvénich Cerqueni
 Cesnich Cesini
 Krbavac Cherbava
 Kmet Metti
 Ciuk Ciù
 Clobas Colbasso
 Clun Cluni
 Cness Nessi
 Kolar Colle
 Cop Coppi
 Koren Coreni
 Cos Cossi
 Cossich Cossi
 Copitar Copettari
 Cotlarich Collari
 Krall Cralli
 Cvetan Civetan

Cvetissa Civetissa	Iskra Iscra
Debelak Debella	Iuch Ughi
Debeliuch Debelli	Klancek Chiansi
Derganz Dergani	Klassich Classi
Deselich Deselh	Klinec Clini
Diviach Diviacchi	Kljun Cluni
Dlacic Diacci	Knez Nesi
Dobrich Dobrini	Knezovich Nesso
Dobrovich Debrevi	Korosec Corossi
Dovgan Dogani	Kossara Cosara
Dragan Dragoni	Kovac Covacci
Drekonja Drecogna	Koblar Cavallari
Druzina Drosina	Korenika Coronica
Dubravcich Dobracci	Kralj Cralli
Dusan Dussani	Krasevec Raseni
Eriavec Eriani	Krasovec Rasoni
Gabrich Gabrio	Krpan Carpani
Gerbac Gerba	Kruljc Rulli
Gerbec Gherbetti	Kukovica Cucconi
Germ Germi	Lakota Lacotta
Gerlica Gerlizza	Likar Licari
Glavar Galvari	Liubicich Lubini
Glavic Clavi	Lipovec Lipponi
Glavan Galvani	Lonzar Lonza
Glavinich Galvini	Luch Lucchi
Gornik Gorni	Macovaz Macchi
Gostinzar Gostini	Machne Magni
Gobec Gobbi	Maglica Magli
Gorenz Gorenj	Malik Malli
Gorianz Goriani	Maslo Masello
Grdina Gherdina	Mecar Mezzari
Grozdanic Grossiani	Mejak Meiacco
Hlaccia Laccia	Mernik Merni
Hlaptic Clappis	Meznar Messina
Hrabar Garbari	Metlicich Metilli
Hrast Rasti	Milic Milli
Hrastina Crestina	Mocibob Marciabò
Iacaz Giacca	Mocinich Moceni
Iamsek Giansi	Motika Matticchio
Ianko Gianco	Mracovich Marconi
Iagodich Giagodi	Naglich Nalli
Iedinaz Ghedina	Nemac Nemi
Iellen Gelleni	Nemarnik Nemarini
Ielovaz Gelona	Novlian Nogliani
Ielovich Geloni	Obad Abate
Ielusic Gelusi	Oblak Oblati

Opeka Opecca	Prodan Prodani
Oraschen Orassi	Prosen Prosseni
Orlich Orli	Puhar Pucari
Orlovaz Orlo	Qualich Quali
Ovcarich Ozzari	Racar Razza
Papez Papi	Racman Rasmini
Pecar Pecchiari	Radich Radio
Pecenco Piceni	Radmilovich Ramillo
Pegam Pegani	Radovan Radioni
Percauz Percossi	Rak Racchi
Percavaz Perchiani	Rapotez Ropetti
Perdez Perdessi	Ravnich Ranni
Pernat Perna	Rebek Rebbio
Petochljeb Petocelli	Repich Reppi
Pirc Pizzi	Riaviz Riavi
Pirievich Piretti	Ribich Ribbi
Pisch Pisco	Rojc Roici
Piuch Piucchi	Rumen Rumeni
Plahuta Placotta	Sagar Saga
Planinez Planina	Saiovitz Savitti
Planinz Planini	Saitz Saitti
Planisek Planisani	Salar Salari
Plesivac Plessivacco	Sallokar Salocchi
Pokraiaz Pancrazzi	Samez Samezzi
Podgornik Pocerini	Sborovaz Borroni
Podgorsek Pogorini	Sciuka Scocca
Podlipec Polizzi	Schivitz Sivis
Pogorevaz Pogorelli	Scocic Scocci
Policek Polizzi	Scubez Scubbi
Poldrugovaz Poldrugo	Sedmak Sema
Polednicek Polleni	Sencar Senciari
Ponikvar Ponicchiani	Sgnidarcich Nidari
Potokar Pottari	Sgrablich Grabelli
Potocnik Potoni	Sidrovich Sidro
Potrat Potratti	Silaz Sila
Povh Pucchi	Silc Sils
Prasnicar Prassini	Sillich Silli
Pregelj Preghelli	Sirch Serchi
Prelaz Prelazzi	Sirotnich Sirotti
Prelcich Prelci	Sirotniak Sirotta
Prelesnig Prellini	Siuc Suzzi
Prelez Prelezzi	Skomina Scomina
Prelog Prelo	Skrlic Serli
Premaz Prema	Skrgat Sergatti
Premru Premi	Skrivanich Scrivani
Privrat Privato	Slabich Labini

Sladonja Ladogna	Vodarich Vodari
Slama Lama	Vodniach Vodigna
Slamitz Lami	Vodnik Vodeni
Slavec Salvi	Vojak Vogliacco
Slivar Silvari	Voiscovich Vescovi
Slozel Lossi	Vollarich Vollari
Sluga Lugh	Voinich Voini
Smrdel Merelli	Vranich Urani
Smertnik Mertini	Vretenar Retenari
Smoljan Smogliani	Vretenaz Retenazzi
Smokvina Mocchina	Vrh Verco
Smrekar Meccari	Vucovich Vuconio
Sodnik Sodini	Zabka Zacca
Sokolich Soccoli	Zabovich Zabolli
Sorko Sorgo	Zadev Zaddeo
Sornig Sorini	Zadkovich Zacconi
Spech Specchi	Zadnik Zadini
Srebernich Severini	Zagar Zagari
Starc Starace	Zakrajsek Sagrassi
Starez Starchi	Zajc Saitti
Starz Starci	Zec Sezzi
Strukelj Trucchelli	Zaplotnik Zappelloni
Suppan Soppani	Zar Zaro
Susnich Sosini	Zaversnik Saverni
Svoboda Sodali	Zdravlje Dralli
Svozil Sivocci	Zelenik Seleni
Tavcar Tocciari	Zeleznik Seleni
Terdoslavich Terdossi	Zelenkovich Zeleno
Toplak Topiacco	Zerjal Zeriali
Trobiz Trobizzi	Zerjav Zeriani
Uchar Uccari	Zernek Cerne
Udovich Odoni	Zgonc Gonci
Ugliar Ogliari	Zhiuk Zucchi
Uplaznik Piani	Zidarich Sidari
Vehar Veccari	Zitko Sicco
Velicanie Veliciano	Zlatich Latti
Verkovnik Verconi	Zlobec Lobezzo
Vesel Vesselli	Zobec Zobbi
Vesselich Vessilli	Zupancich Sappani
Vitez Vites	Zuppan Soppani
Vouch Vocci	Zvecic Sfeci
Vovk Vocchi	Zvitich Viti

Iz obeh seznamov, tržaškega in puljskega, razvidimo, da sta našli obe komisiji za mnoge priimke, ki so v obeh pokrajinah običajni in razširjeni, čisto

drugačno prvotno italijansko obliko, tudi če pripada priimek dvema bratoma, katerih eden živi na Tržaškem, drugi pa v Istri. Po uradni vrnitvi italijanske oblike bosta imela poslej taka dva brata in bodo imeli njima podobni tržaški in istrski istoimenski različen priimek. Tako postane dosedanji Gerbec na Tržaškem Garbasso, njegov brat v prvem istrskem selu ob tržaški meji pa Gherbetti; tržaški Cermelj (Čermelj) postane uradno Carmeli, vsi njegovi istrski bratje pa se bodo morali pisati Cermelli. Jasnejšo sliko o usodah mnogih takih priimkov v obeh pokrajinah nam kaže naslednji pregled, kjer stoji na prvem mestu dosedanji priimek, na drugem mestu nova oblika po tržaškem seznamu, na tretjem mestu pa nova oblika po puljskem seznamu:

Babich Balbi Babici	Gobec Gobis Gobbi
Barichievich Baricchio	Gorenz Goriano Gorenì
Baricelli	Grach Gracchi Gracco
Becich Bezzi Becci	Gropajc Gropazzi Groppa
Bencich Bensi Benci	Hervat Crovati Crevato
Bibulich Bibuli Biboli	Hervat Crovati Crevato
Blecich Blessi Belci	Hrovatin Crovatini Crevatin
Bucich Buzzi Bucci	Ivetich Giannetti Vetti
Buich Bui Bucci	Ivossich Giannetti Givossi
Calcich Calzi Calci	Jaksetic Giachetti Giassetti
Cech Cecchi Cecco	Jerich Geri Gerico
Cecovich Cecchi Ceconi	Jurinich Giorgini Giurini
Cermelj Carmeli Cermelli	Jurisevich Giorgini Giorgessi
Ciuk Zucchi Ciù	Kljun Coloni Cluni
Cociancich Canziani Cociani	Kovac Fabbri Covacci
Comparig Compari Compari	Kovacic Fabretti Covacci
Corlevig Corli Corlevi	Kralj Carli Cralli
Debelak Debelli Debella	Kresciak Crescia Cresciani
Diminich Dominici Dimini	Kustrin Custrin Costrini
Dorcich Dorsi Dorci	Lacovich Laco Laconi
Eler Ellero Elleri	Lucich Luci Luzio
Franciscovich Franceschi	Luznik Lussi Lusini
Francisco	
Gerbaz Garbassi Gerba	

Gerbec Garbasso Gherbetti	Makovec Marchi Macchi
Gherbaz Garbassi Gherbassi	Mamilovich Mameli Mammilli
Ghergich Gregori Greggi	Marcovich Marcuzzi Marcocchia
Golob Colombi Colombo	Marz Marzi Marzio
Gomisel Gomiselli Gomisello	Mattich Mattei Mattichio
Merlach Marliani Merla	Sancovich Zanchi Sanco
Miclavez Michelazzi Miccali	Scof Scoffo Scoffi
Milich Emili Milli	Sirch Sirca Serchi
Orbanich Orbani Urbani	Slavec Slavi Salvi
Palcich Paoli Palcini	Soich Soi Socci
Perdetz Pedri Perdessi	Sovich Soi Sovi
Pernat Perneti Perna	Starc Vecchiet Starace
Pertot Bertotti Pertotti	Starz Vecchiet Starci
Pirc Pieri Pizzi	Svab Savi Svevo
Planinz Plani Planini	Tomich Tommasini Tomi
Planisek Planina Planisani	Toncich Tonini Tonci
Posar Pozzari Possa	Vatovec Vatta Vatovani
Pussich Pussi Pussini	Vicich Vinci Vici
Reiz Rei Rezzi	Vitez Viti Vites
Renko Renzo Renco	Vuscovich Foschi Vescovi
Roitz Roi Rois	Zitko Zitto Sicco
Romich Romei Romi	Zuban Subani Zobani
Sabaz Saba Sabatti	Zurich Zorzi Zuri
Sancin Sanzin Soncini	Zustovich Zusti Zusto

Nenavadno malo sta našli obe komisiji takih priimkov, ki jim je bilo treba s prevodom vrniti njih nekdanjo italijansko obliko. V obeh seznamih vkup, v tržaškem in puljskem, lahko naštejemo komaj kakšnih 25 prevodov. Golob je postal na Tržaškem Colombi in v Istri Colombo. Tržaški Muha, Muhe, Muhic in istrski Muha so postali Mosca. Ribarich bo na Tržaškem Pescatori, v Istri pa Pescatore. Cvetina, Svetina in Svetic so se na Tržaškem prevedli v Santi, Kovac v Fabbri, Kovacic v Fabretti, Malnaric v Molinari, Starc, Starec in Starz v Vecchiet in Vodopivec v Bevilacqua. V Istri so se Jugovaz, Iugovaz in Jugovaz prevedli v Merigglioli, Kuhar v Cuoco, Labignan in Labinaz v Albonese,

Medved v Orsi, Medvescig in Medveseg v Orsetti in Petech v Gallo. Več se ni prevajalo.

3. Prostovoljno izpreminjanje priimkov.

V Pizzagallijevi knjigi sta razen seznama za uradno italijanjenje še dva druga seznama takih priimkov, ki so se do zdaj poitalijanili na prostovoljno prošnjo prizadetih. Prvi obsega par stotin tujih priimkov, ki so se od l. 1919. do l. 1923. izpremenili v italijansko obliko še po starih avstrijskih, tedaj tudi v Julijski Krajini veljavnih zakonskih določbah. Prosilci so bili večinoma Italijani. Bili so še tako srečni, da so lahko dosegli kakršenkoli čisto nov priimek, tudi če ni bil v nobeni zvezi s prejšnjim, kar je zdaj po novem italijanskem zakonu o italijanjenju priimkov nemogoče. Tako so se takrat dovolile n. pr. take-le izpremembe: Bastiancich je postal Visconti, Bienenfeld Gradenigo, Fleischer Dall'Oglio, Gerzabek Calligaris, Giesselmann Luzzatto, Glavac Pascali, Groblechner Villani, Ierchig Venuti, Kaltenaisen Sangiorgi, Kirchdorfer Vittoriano, Kniewallner Tosi, Lordschneider Larconelli, Müller Michelli, Nitsche Dorigo, Oblak Belgrano, Rasmann Relli, Sakraischik Bruni, Schwab Baccolini, Sessich Merluzzi, Siderig Scaramuzza, Smerdù Fontanive, Snidersich Giordani, Staudinger Chiaruzzi, Vuk Adamolli, Zweck Conforto, Blatt Costa, Gembrecich Severi, Germek Fazzini, Gluncich Grillo, Gradischar Pozzi, Hirn Del Monte, Hirsch Settala, Horn d'Arturo, Mayer Chellini, Miletich Dalma, Samez Barison, Sborovaz Salvi, Soccolich Castellani, Vallig Moscheni, Büsch Cremese, Coslovich Pellegrini, Hadviger Cravatari, Pockar Mariotti, Streinz Sereni, Zavadlal Zanverdiani, Donnersberg Camelli, Giadrossich Corazza, Marz Paolini, Mocibol Bianchi, Schiulaz Vascotto, Volsich Gottani, Kostner Cominotti, Skorja Securo, Wegscheider Mauri i. t. d. Tako razbrzdano in samovoljno izbiranje novih priimkov je gotovo precej pripomoglo, da je vlada z novim zakonom to samovoljnost zabranila ali vsaj močno zajezila.

Kdor danes prostovoljno prosi za italijansko obliko priimka, še zmerom sam predlaga novo obliko, ki si jo želi, a prefekt ga ne usliši, če ni med prejšnjim in novim priimkom nobene zveze. Zadnji seznam v Pizzagallijevi knjigi beleži 5000 tujih priimkov, ki so se po novem zakonu poitalijanili na prošnjo prizadetih, a v njem naletiš na malo tako temeljitih izprememb, kakor smo jih nekaj navedli v prejšnjem odstavku iz dobe pred novim zakonom. Tudi prostovoljno italijanjenje priimkov, vršeče se na izrečno prošnjo prizadetih, urejuje namreč zdaj ista prefekturna komisija, ki je sestavila seznam za uradne izpremembe priimkov, seveda približno na isti način in po istih vidikih, ki so jo vodili pri sestavljanju uradnega seznama. Tudi o tem delu komisije povzamemo nekaj podrobnosti po Pizzagallijevem pripovedovanju.

Posebno važno se zdi Pizzagalliju to, da morajo biti prošnje za poitalijanjenje priimka res popolnoma prostovoljne in ne sme nihče nikogar na noben način siliti, naj prosi za italijanski priimek. Komur se priimek uradno ne izpremeni, ta nikakor ni dolžan sam prositi za poitalijanjenje priimka, temveč lahko prosto rabi in nosi še nadalje svoj dosedanji priimek, imej ta kakršnokoli obliko, kakor nosijo svoje tuje priimke premnogi odlični možje, raztreseni po vsej Italiji, bivši ministri, generali, učenjaki, politiki in visoki dostojanstveniki, n. pr.: Schanzer, Stringher, Leicht, Schuster, Millossevich, Goidanich, Trinko, Berghinz, Mayer, Grünhut, Thaon de Revel, Maver, Coselschi, Podrecca, Barbarich, Bruers, Diaz, Gayda, Nachich, Trener in nešteto drugih. Živi duši v Italiji ne hodi na misel, da bi se nad takimi priimki spotikala ali njih nosilce silila, naj prosijo za italijansko obliko svojega priimka. Najmanj pa sili vlada take može, naj si svoje priimke poitalijanijo, kakor tudi ne sili nikogar v novih pokrajinah Italije, če njegov priimek ni vključen v uradne sezname. V te sezname pa smejo biti po zakonu vključeni samo priimki, ki so že bili nekdanj italijanski, drugače se oseba, ki prejme odlok o uradni izpre-

membri svojega priimka, a z listinami neizpodbitno dokaže, da ni bil njen priimek nikdar italijanski, po istem zakonu lahko pritoži radi nezakonitosti na pravosodne oddelke državnega sveta ali na samega kralja. Minister pečatnikar Rocco je v svojem pismu z dne 20. aprila 1927 - V. izrečno poudaril, ko je poslal tržaškemu prefektu navodila, kako naj se rešujejo prostovoljne prošnje za poitalijanjenje priimkov, da «se je treba ogniti vsakršnega sredstva, s katerim bi jih (osebe) nagnil, da se poslužijo določb člena 2., in je odsvetoval, da bi se s propagando po listih vršil pritisk na mišljenje prizadetih» («...doversi evitare qualsiasi mezzo per indurle (le persone) a far ricorso alle norme dell'articolo 2 e sconsigliava di esercitare, con propaganda a mezzo della stampa, coazione sull'animo degli interessati». — Pizzagalli, Per l'italianità dei cognomi, str. 54). Jasneje pravosodni minister pač ni mogel zahtevati, da morajo biti prošnje za italijansko obliko priimka res popolnoma prostovoljne in da ne sme nihče na noben način vplivati na italijanske državljane novih pokrajin, naj sami vlagajo prošnje za izpremembo priimka. Če je minister v svojem pismu to zabičil, je imel gotovo svoje tehtne razloge za to in brez dvoma pričakuje, da se bo njegov ukaz povsod upošteval.

Ko se je posvetovalna komisija lotila prostovoljnih prošenj zasebnikov, je najprej določila, po kakšnih načelih naj se prosilcem priimki italijanijo. Opiraje se na ministrska navodila je ustanovila, da se mora umeti s takim italijanjenjem predvsem glasovna prilagoditev ali ohranitev prejšnjega zvoka v priimku; da se priimek, ki kaj pomeni, lahko prevede; da naj se gola črkopisna prilagoditev uporabi samo, če zadostuje, da nastane tako italijanska oblika; da morajo tuje predponke in priponke brez usmiljenja odpasti; da se je treba ustaviti pri prvem koraku, če se že iz njega rodi italijanska oblika, a da se ni treba pomišljati pred nadaljnimi koraki, če so za dosego smotra nujno potrebni; končno, da se smejo upoštevati le prosilci, ki imajo italijansko državljanstvo. Pri tem se je bilo treba zateči v staro

slovniško roportarnico in po potrebi uporabljati odščipek ali aferezo, izpustek ali sinkopo, vrinek ali epentezo, sklopek ali senerezo, predevak ali metatezo in še več takega orodja za jezikovno ranocelništvo, bodisi posamez, ali po več orodij obenem. Tako se je lahko iz katerekoli tuje oblike prikrojil prav čeden italijanski priimek. Komisija se je pri svojem delu lahko mnogo bolj razmahnila nego prej pri sestavljanju seznama za uradno italijanjenje priimkov. Za uradni seznam je bilo treba namreč iskati nekdanje italijanske ali latinske oblike, na katere je bila komisija po zakonu vezana; jezikoslovna domišljija posameznih članov je bila strogo obrzdana in vprežena in je morala pokorno stopati po tesni sledi zgodovinskih podatkov in dognanj. Pri prostovoljnem izpreminjanju priimkov so vse take vezi odpadle, tako da je v novih oblikah celo po zakonu zahtevana zveza med starim in novim priimkom včasih neverjetno rahla ali je sploh ni, če je n. pr. Bravar postal Magnani, Caucich Fanciulli, Coen Sacerdoti, Cunja Conelli, Drobinz D'Urbino, Fleischmann Famiani, Gorup Montanari, Hervatin Erba, Hervatin Battagliari, Hodnik Felini, Holzer Cozzi, Humerch Savini, Katz Sacerdoti, Konjez Cinni, Kronfeld Monselvio, Peherstorfer Villanera, Posrù Pozzutti, Smerdù Lentischi in nekaj drugih. Obsežnejši nego v uradnem italijanjenju je zdaj tudi prevajanje, kakor kaže sledeči izvleček, v katerem stoji na prvem mestu stari priimek, na drugem pa novi, prevedeni:

Beloglavez Cobianchi	Cral Re
Berger Montanari	Cvetnich Fiori
Bobig Favetti	Dollenz Valle
Bosich Natali	Draghichievich Caretti
Buchberger Montelibro	Dvornik Corti
Burger Cittadini	Fels Della Rocca
Cernac Nerini	Fischer Pescatori
Cerne Negri	Fuchs Volpi
Cernigoj Neri	Glück Fortuna
Covach Fabbro	Gliubich Amati
Covacich Fabbroni	Goldstein Pietradoro
Covaz Fabbri	Gorkic Monti

Gospodinovich Signoretti	Popic Del Prete
Haider Landi	Potokar Riviera
Hamerle Martelli	Pukmeister Maestri
Hartkopf Testoni	Schlosser Fabbri
Hartl Durini	Schmidichen Fabbrini
Hauer Tagliatori	Schneider Sartori
Heller Chiari	Schrey Gridi
Hochwald Altobosco	Schurk Scaltri
Hoffmann Cortigiani	Schwarz Neri
Hojak Viatori	Sfetez Santi
Holzer Dallegno	Skof Vescovi
Hribar Monti	Slade Dolcetti
Hvala Grazia	Slama Della Paglia
Iazbec Tassini	Slauz Rossignoli
Iellen Cervi	Sluga Servini
Kamenscek Pietrini	Starc Devecchi
Klancich Sentieri	Starc Vecchi
Krasna Belli	Starc Vecchiotti
Krauss Crespi	Stecher Ceselli
Krizman Crociati	Stein Della Pietra
Lipovec Tigliani	Steiner Dal Sasso
Ljuba D'Amore	Strauss Mazzi
Ljubic Amoroso	Sudich Giudici
Lonschar Vasari	Suster Callegari
Maurer Muratori	Sustercic Calzoleri
Medved Orsi	Svoboda Liberi
Medved Orsini	Vittes Cavalieri
Milost Della Grazia	Vodopivec Bevilacqua
Milost Graziani	Voigt Castaldi
Müller Molinari	Voiscovich Guerrini
Novak Novelli	Vouk Lepi
Oklobdzya Corazzini	Vrabec Passeri
Pepeunik Cenerini	Vuk Lupo
Pisciane Polli	Wald Bosco
Podbersic Piemonti	Weiss Bianco
Podgornik Piedimonte	Zvetan Fioritti
Podgornik Piemontese	Zwirn Fili
Pogatschnig Fogazzaro	

Na prej omenjeni način, s pomočjo pripomočkov iz jezikoslovne delavnice sta se zloga **cra** in **sla** obrnila v **car** in **sal** in Cral je postal Carli, Slavich Salvi, Terdoslavich Tordesalvi. «Slovanske pripone ich, cich in vich so morale preko meje; da bi se vsak njihov odmev razpršil, se niso preobrazile niti v končnico ci, temveč izpodrinile so jih zelo zaželene

umanjševalnice ini, elli, etti.» (Pizzagalli, str. 57). Ker sme pri takem poslu pomagati tudi latinščina, je Urabitz postal Urbis. [Neki Cral Viktor je postal Re Vittorio. (Pizzagalli, str. 60).

Do konca l. 1928. je došlo tržaški komisiji 7543 prošenj za italijansko obliko priimka. En prosilec, neki železničar iz Št. Petra na Krasu, se je zatekel h komisiji s prošnjo, naj se mu nikar ne dotika njegovega čisto slovanskega priimka. (Pizzagalli, str. 107). Odlokov je bilo izdanih 5000 in z njimi se je priimek poitalijanil 11.881 osebi. Pizzagalliju se zdi to premalo. Zato izpodbuja Italijane Julijske Krajine, ki še nosijo tuje priimke: «Če bi celo dobri Italijani sodili, da jim ni treba izpreminjati priimka, komu naj služi odlok?» (Pizzagalli, str. 111). Čudno se zdi človeku, da morejo biti v novih pokrajinah Italije odrešeni Italijani, ki se branijo italijanske oblike priimka. Pizzagallijeva knjiga nam tudi to neverjetnost lepo in jasno obrazloži, kakor bomo takoj videli.

4. Težave in zabave. Človeške muhe. Pritožbe.

Iz vestnega reševanja prošenj so se tu in tam razvile pred tržaško komisijo prav mikavne, včasih dramatično napete zgodbe, ki pričajo, da so ljudje tudi po svetovni vojni in po vsem odrešenju izpod avstrijskega jarma često še zmerom preveč — ljudje. Nekaj takih zgodbic je Pizzagalli v svoji knjigi hudo domušno zabeležil. Predsednik tržaške komisije ne nosi zaman svojega vedrega priimka. «Pizza galli» pomeni: «Ščiplji peteline!» Nosilec tega šegavega priimka pa ne ščiplje samo petelinov, temveč tudi premalo zavedne odrešene Italijane. Prípoveduje n. pr. o štiridesetletniku, ki se je z 80-letnim očetom sprl, ker si je dal priimek poitalijaniti, ne da bi se bil prej zmenil z očetom in z brati. Vsi spravni pozikusi so se izjalovili. Starec in bratje, vsi italijanskega mišljenja, so se novemu italijanskemu priimku uprli in so rajši obdržali prejšnjega, tujega.

Neki samec s tujim priimkom je imel z neko poročeno gospo sina, ki je dobil italijanski priimek

gospejinega moža. Po moževi smrti se je gospa poročila z očetom svojega sina. Tako sta imela zdaj oče in mati tuj priimek, sin pa italijanskega. Oče si je zaželel italijanski priimek in je zaprosil prefekta, da bi se smel z ženo vred pisati kakor sin. Prefekt ni mogel ustreči, ker ni bilo med obema priimkoma prav nobene sorodnosti. Razen tega se je zdela taka želja komisiji skrajno neokusna. Svetovali so možu, naj prosi za italijansko obliko svojega priimka in naj posinovi svojega nezakonskega sina, ki se bo potem pisal kakor oče.

Od žene postavno ločen gospod je zaprosil, naj mu poitalijančijo slovanski priimek. Drugi dan je prihitela njegova ločena žena na prefekturo in vprašala, ali mora tudi ona prositi za isto izpremembo. Rekli so ji, da ne, ker dobi tudi brez prošnje novi priimek ločenega moža. Mož je to izvedel in pridrl na prefekturo ugovarjat, češ, da ga je žena pred ločitvijo varala in zato ni vredna njegovega novega priimka. Pojasnili so mu, da ga mora po postavi ženi vendarle privoščiti. Tedaj toliko da ni umaknil svoje prošnje. A ko je še pomislil, «da bi bil moral obdržati poleg nezveste žene tudi slovanski priimek, se je rajši vsaj priimka iznebil v varljivi veri, da novi italijanski priimek ni postavni dedič prejšnjega.» (Pizzagalli, str. 70).

Zunaj prefekture se je vnelo živahno razpravljanje o priimkih v obliki kakšnega italijanskega narečja (Furlan, Padovan, Bressan, Trevisan i. t. d.), češ, da bi se morala poitalijaniti (v Furlani, Padovani, Bressani, Trevisani i. t. d.), da se komu vendar ne bi zdela «ostrogotska» in ker jih je neka druga prefektura novih pokrajin res tako italijanila. Prefekt in komisija sta take zahteve odločno zavrnila, češ, da «prefekt ne sme dajati odloku o priimkih zmotne razlage in ga zlorabno uveljavljati». In dalje: «Res, odlok je eden in njegovo uporablanje bi moralo biti seveda enotno. Če ni, je to znamenje, da je razlaga postav vedno mnogovrstna, kakor je mnogovrstna človeška sodba... Nas tolaži to, da vemo, da se kritika, ko z ene strani toži, zakaj se furlan-

skim priimkom odreka dar enega samoglasnika, z druge strani čudi in pritožuje, ker so drugod lepe furlanske priimke povezali v en snop s tujimi in uničili značilne imenske oblike, ki so zaslužile vse spoštovanje in vso pravico do življenja, tudi kljub vsem nemškim in slovanskim zarinkom». (Pizzagalli, str. 75 in 76).

Niti prostovoljcem iz Julijske Krajine, ki so se v svetovni vojni borili na italijanski strani, se prefekt ni uklonil, ko so želeli povzdigniti v svoj novi priimek tista izmišljena imena, ki so jih med vojno nosili iz previdnosti, da bi jih Avstrijci takoj ne obesili, če bi jih ujeli. Zaman je podprla te želje prostovoljcev pokrajinska federacija fašistovske narodne stranke. Prefekt je odredil, da morajo prostovoljci s tujim priimkom tega vsekakor obdržati in se jim samo ta sme popraviti v italijansko obliko, med vojno izmišljeno ime pa se jim lahko dovoli samo kot dodatek k staremu popravljenemu. Prav tako se je odbila fašistovska želja, da bi smeli sinovi s tujimi priimki dobiti italijanski priimek svojih italijanskih mater. Ministrstvo je v obeh slučajih prefektovo ravnanje odobrilo.

Govoreč o pritožbah zoper prefektove odloke poroča Pizzagalli o nekem Helzenhuberju, prekršenem na lastno prošnjo v Ubertija, ki se je pritožil, ko je prefekt pozneje uslišal tudi nekega Huberja in ga preobrazil v Ubertija. Pritožbo je oblastvo zavrnilo z utemeljitvijo, da prvi Uberti nima pravice le sebi lastiti novega priimka in ga mora privoščiti tudi drugim, če jim ga prefekt prizna.

Ko je postal neki Pozhkaj na lastno prošnjo Poggi, se je neki Poggi iz Lunigiane ustrašil, da bi njegovega v Istri rojenega sina utegnil kdo kdaj pozneje imeti za brst slovanske veje, če sme tudi katerikoli Pozhkaj postati Poggi. Prefekt je klin s klinom izbil in odgovoril, da se zgodi prav narobe in se bodo nekoč lahko vsi Poggiji, tudi tisti, ki so nastali iz Pozhkajev, šteli za poganjke prave italijanske veje. Pritožba je propadla.

Ugledni livornski gospodje Torelli so se pritožili zoper to, da bi prefekt povzdignil tržaškega mornarja Toroscha v Torellija. Ko jim je prefekt pritožbo zavrnil, so se pritožili na samega kralja, češ, da bi se Torosch, če postane Torelli, lepega dne lahko lotil izdelovanja kanditnega sadja, ki je njihova stroka, in jim delal grdo, nevarno konkurenco. Kraljevega odgovora še ni in ga najbrže tudi ne bo, ker je bila menda vloga prezgodnja.

Vobče sta se pojavljali v prošnjah dve glavni struji. Ena je želela kar mogoče majhno izpremembo prejšnjega priimka, druga popolno. Komisija je morala prve srčiti, naj sprejmejo obširnejšo izpremembo, če bodi nova oblika res italijanska, v drugih pa gasiti vnemo za popoln prelom s preteklostjo, ker ga postava ne dovoljuje. To delo ni bilo zmerom lahko. Vobče so se izkazali najbolj dovzetne za popravdo priimkov preprosti Tržačani, skromni trgovčki, majhni obrtniki in delavci. Teže so se za kaj takega odločili boljši meščanski sloji in izobraženci. Če jim je oblastvo namesto njih zaprosene oblike ponudilo drugo, je niso marali, niso uvidevali težkoč ali pa so jih razlagali za uradno dlakocepstvo, sitnarjenje ali celo za sovraštvo. Razburjeni so zahtevali pogovor s prefektom in grozili, da se pritožijo kam više, kjer imajo vplivne prijatelje. Često so kar umaknili svojo prošnjo, če se ni sprejela tako, kakor so sami hoteli. Da bi dosegli kakšno svojevoljno izpremembo, so se nekateri sklicevali na svoje neomajno italijansko prepričanje. A komisija ni šla na tak lim. Drugi so se delali, kakor da so žrtev preštevilne zlahte: «Pomislite, trideset šest nas je, bratov, sestrá, svakov, svakinj in nečakov. Zediniti se in najti obliko, ki bo vsem ugajala, ni lahko. Zdaj, ko smo jo našli, bodite tako dobri in nam jo priznajte! Drugače si bomo spet v laseh.» (Pizzagalli, str. 101). A če je bila prošnja protipostavna, tudi tako moledovanje komisije ni omečilo.

Kot primer ženske bojevitosti pred komisijo navaja Pizzagalli (str. 102) tale živahni prizorček, ki se je često tako ali podobno odigral:

«Čujte, milostiva,» je rekel uradnik, «vaš priimek je izmed tistih, ki se jim mora prvotna oblika uradno vrniti, ker je očitno popačen. Če torej ne sprejmete oblike, ki vam jo mi priporočamo, bo vaša prošnja odbita.»

«Bolje odbita nego predrugačena. Jaz ne bom nikdar sprejela priimka, ki ni po moji misli.»

«A pomislite, milostiva: priimek, ki ga danes zametate, se vam jutri uradno vsili.»

«Pritožim se.»

«In če propadete?»

«Bom kljub temu nosila stari priimek.»

«In plačate globo.»

«Plačam jo, a se ne vdam.»

Neki Pahor je želel postati Pace, češ, da je neka druga prefektura že uslišala prav tako prošnjo njegovega brata, on pa ne bi nosil rad drugačnega priimka nego rodni brat. Tržaški komisiji se je zdela oblika Pace nedopustno prosta in je nasvetovala drugo. A Pahor je ni maral, češ, da že rajši ostane Pahor. Spričo take trdovratnosti je prefekt krščansko odnehal in Pahor je danes Pace.

Često so prosilci zahtevali priimke, ki niso ne po zvoku ne po pomenu prav nič spominjali na prejšnje. Imeti so hoteli slavne priimke s pritiklinami, kakor bi izhajali iz najimenitnejših rodbin. Mnogi so mislili, da je napočil dan, ko se otresejo svojega nevšečnega, čeprav pristno italijanskega priimka in okitijo sebe in svoje naslednike z blaglasnim in zvočnim novim priimkom. Komisija je vse take rožne nade razpršila. Pazila pa je, da vsaj novim prekrščencem ni dajala smešnih ali grdih priimkov. Zvite buče so prišle pred komisijo s posetnicami in tablicami, ki so že nosile novo zaprošeno ime, da bi komisijo laže uklonile; a je niso. Skoro vsi prosilci so želeli ohraniti vsaj začetno črko prejšnjega priimka, da ne bo treba izpreminjati vseh monogramov na perilu, srebrnem priboru in posodah, na draguljih in pečatih. V mnogih družinah, ki so srečno dosegle zaželeno obliko priimka,

se je ta dogodek svečano proslavil in čaše so zvenele na zdravje bodočih rodov.

Da se prav izobraženi sloji niso zmerom s tako lahkim srcem ločili od svojih starih priimkov kakor neuki in preprosti ljudje, je umljivo tudi Pizzagalliju, ki zna nedotakljivost priimkov samu primerno ceniti in jo takole opisuje (str. 62 in 63): «Res, v priimku tiči nešteto spominov, tiče davna izročila. Včasih je priimek dediščina slavne preteklosti, često predstavlja moralno imetje, pridobljeno s čaščenimi podjetji in zapuščeno obenem z znatnim premoženjem, ki se je nabralo z njegovo pomočjo. Vedno je priimek znamenje življenja, ki zrcali v njem kakor v dragoceni svetli kovini vsak pojav svoje mnogostranske delavnosti v dobrem ali v zlem, in ga proslavlja ali zatemnjuje, diči ali sramoti. Skratka, v imenu tiči cela zgodovina.» Za odrešene Italijane novih pokrajin, ki se jim je z novim vladnim odlokom o uradnem in prostovoljnem izpreminjanju priimkov izpolnila dolgoletna srčna želja, da so zdaj lahko pravi Italijani ne samo po srcu in po duši, kakor so vedno bili, temveč tudi na zunaj po priimku — za te odrešence se zgodovina, ki tiči v priimku, šele začne. Čestitamo jim, da so tako postali početniki novih pokolenj, in jim želimo, da bi s plemenitimi deli svoj novi priimek proslavili, da bi ga vsekar vihteli kot svetel, neomadeževan ščit v sveti borbi za pravo italijanstvo, ki je v širšem zmislu gotovo istovetno s pravim človečanstvom.

SLAVKO SLAVEC:

ITALIJANSKI PREVODI IZ JUGOSLOVANSKIH SLOVSTEV IZZA SVETOVNE VOJNE

Odkar je dobila Italija na vzhodu novo sosedo, Jugoslavijo, se njena pozornost za vse, kar se tam godi, od leta do leta stopnjuje. Povojna meja, ki so jo državniki potegnili od Trbiža čez Triglav in Snežnik do Reke in dalje ob dalmatinski obali do Ulcinja in Bojane, loči sicer le dve državi, toda malo zapadneje od nje in ponekod vspeoredno z njo, v južnem delu skoro točno po njej poteka druga črta z nevidnimi, a trdnejšimi in stalnejšimi mejniki, nego jih ima prva — meja med dvema svetovoma, latinskim in slovanskim. Na tej razmeroma kratki črti se latinsko pleme najživeje in najbolj neposredno dotika stošestdesetmilijonskega slovanskega plemena. Italijani se po vojni pridno okoriščajo s priliko, da to slovanstvo, ki se zdi zapadnim narodom često tako tuje in zagonetno, prav od blizu proučujejo. Razumeti skušajo ta svet vsestransko: politično, zgodovinsko, gospodarstveno, znanstveno in kulturno.

V Rimu obstoji poseben zavod, «L'Istituto per l'Europa Orientale», ki skuša italijanske težnje po spoznavanju vzhodne Evrope enotno usmerjati in jim dajati sestavno smotrnost. Ker je vzhodna Evropa pretežno slovanska, je jasno, da mora v zavodu prevladovati zanimanje za Slované. Vse to je v tesni zvezi z današnjim stremljenjem po ustvaritvi novega italijanskega imperija, ki ga njegovi prvi, najvnetejši in najmerodajnejši poborniki baje pojmujejo kot nevojaško, nepolitično, miroljubno, kulturno in duhovno gospostvo. Ta imperij se istoveti z visokim poslanstvom Italije, ki bi s svojimi najvišjimi težnjami rada prepojila svet in mu tako moralno zagospodovala. V

tem duhu delajo skoro vsi glavni seznanjevalci Italije z evropskim vzhodom in slovanstvom.

Pred vojno se je sicer iz slovanskih jezikov, zlasti iz ruščine, marsikaj prevajalo, vendar je tedaj večina italijanskega izobraženstva dobivala svoje pojme o Slovanih pretežno iz druge roke najčešče iz francoske ali nemške. Brž po vojni pa se je Italija zavedela, kako škodljivo in nevredno je tako početje. Ni si marala več izposojati tujih kukal za opazovanje slovanskega sveta in se je začela strumno kosati s svojimi zapadnimi sosedami v samostojnem vrednotenju slovanskih kulturnih dobrin. Vstalo je nekaj moč, ki širijo poznavanje slovanskih jezikov in slovstev in posvečajo vse svoje moči ali dovršen del teh moči samo temu poslu. Med najplemenitejšimi nalogami, ki so si jih ti močje postavili, je tudi ta, da se vsa važnejša slovstvena dela slovanskih narodov verno in dostojno prevedejo v italijanščino.

Neutrudno in vneto se prevaja tudi iz južnoslovanskih slovstev. V naslednjem kolikor mogoče popolnem pregledu, ki se omejuje na italijansko prevajanje po vojni, omenimo najprej prevode celotnih slovstvenih del ali knjig, nato pa prevode posameznih pesmi, krajših povesti, novelic, črtic, razprav, odlomkov in navedkov, raztresenih po italijanskih revijah, člankih in krajših objavah. Upoštevali bomo najprej slovensko slovstvo, ki nam je najbližje, nato srbsko-hrvatsko in le kot nepopoln dodatek tudi bolgarsko, ki nam je žal manj dostopno. Ob koncu omenimo nekaj prevodov, ki so še v rokopisu ali se še pripravljajo in so se tu in tam napovedali.

1. PREVODI IZ SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI.

a) Celotna dela.

Med celotnimi deli iz slovenščine srečujemo dosedaj samo Cankarja in Tavčarja. Leta 1925. sta izšla skoro istočasno dva prevoda Cankarjevega «Hlapca Jerneja», eden v Trstu, drugi v Gorici. Prvi (Ivan Cankar: *Il servo Bortolo e il suo diritto*. Traduzione dallo sloveno di I. Regent e G. Sussek. Con 5 litografie originali di Milko Bambic. Trieste. Casa Editrice

«Parnaso». Tipografia moderna M. Susmel & C.o Collezione di letterature slave I), ki sta ga priredila Regent in Sussek, ima spredaj Cankarjevo sliko, med besedilom pa 5 umetniških Bambičevih slik. Vsa oprema je okusna in dostojna Cankarjevega imena. (Glej poročilo v «Ljubljanskem Zvonu» l. 1925, str. 253 in 314 in Škerlovo poročilo v «Domu in svetu» 1930, 53).

Skromnejši je goriški Lorenzonijev prevod s kratkim uvodom o vidnejših pojavih slovenske pripovedne umetnosti in posebej o Cankarju (I. Cankar: Il servo Bartolo e i suoi diritti. Traduzione di G. Lorenzoni. Gorizia. Stabilimento tipografico Giov. Paterlini).

Malo je manjkalo, da niso izšli tedaj kar trije prevodi «Hlapca Jerneja», kakor je razvidno iz «Ljubljanskega Zvona» 1925, 255, kjer se opisujejo zgone in nezgone tretjega prevoda, ki sta ga pripravila ga. R. Vidmarejva in italijanski časnikar Bruno Astori za milanskega izdajatelja Trevesa.

L. 1928. je prevel G. Lorenzoni Cankarjevo «Lepo Vido» in dodal slovstveno razpravo o tem delu (Ivan Cankar: La bella Vida. Traduzione dallo sloveno con una notizia di G. Lorenzoni. Libreria Editrice «Aquila». Udine-Tolmezzo. Stabil. Tipografico «Carnia»-Tolmezzo. Biblioteca Italiana e Straniera 3).

Profesor tehniškega zavoda v Mantovi Bartolomeo Calvi je poitalijanil Cankarjevega «Kralja na Betajnovi» in objavil kot uvod obširno, skoro polovico knjige zavzemajočo razpravo o drami (Ivan Cankar: «Il Re di Betainova». Dramma in tre atti. Traduzione integrale dallo sloveno e studio critico di Bartolomeo Calvi. Società Editrice Internazionale. Torino - Milano - Roma - Genova - Parma - Catania. Torino 1929. Tipografia Carlo Accame). (Glej poročilo v «Lj. Zvonu» 1929, 576 in v «Domu in svetu» 1930, 53/54).

Italijanski slavist Wolfango Giusti je objavil Cankarjevo «Povest o Šimnu Sirotniku» (Ivan Cankar: Il Racconto di Šimen Sirotnik. Traduzione dallo sloveno ed introduzione di Wolfango Giusti. Roma. Istituto per l'Europa Orientale. 1929. Piccola Biblioteca

slava IX. Stabilimento Tipografico Riccardo Garroni). V uvodu prevaja značilnejše odlomke iz skoro vseh glavnih Cankarjevih del, ko s Cankarjevimi besedami riše pisateljev pomen za slovensko slovstvo. (Glej neugodno Škerlovo poročilo v «Domu in svetu» 1930, 54).

Profesor Umberto Urbani je objavil v italijanščini Tavčarjevo «Visoško kroniko» (Ivan Tavčar: Streghe e demoni. Cronaca di Visoko. Traduzione di Umberto Urbani. Trieste, Libreria Internazionale Treves. 1929). V uvodu poroča tudi o ostalih Tavčarjevih delih. (Glej Škerlovo poročilo v «Domu in svetu» 1930, 54).

Bartolomeo Calvi je prevel Cankarjevo «Moje življenje», ki je izšlo v sijajni knjižni opremi z 71 strani obsegajočim kritičnim uvodom o Cankarjevem življenju in mišljenju, o njegovi umetnosti in njegovem ustvarjanju. (Ivan Cankar: La mia vita. Traduzione dallo sloveno, studio critico e note di Bartolomeo Calvi. «Mussolinia» Edizioni Paladino. MCMXXX - Mantova - Anno VIII. Strani 267). (Glej poročilo v «Lj. Zvonu» 1930, str. 506—509).

Količinsko je ta povojna prevodna žetev — pet Cankarjevih del in eno Tavčarjevo — silno skromna, kakovostno pa srečna in klena. Predstavlja nas italijanskemu svetu s tem, kar je v našem pripovednem in dramatskem slovstvu najlepšega in najboljšega.

b) Posamezne pesmi, krajše povesti, novelice, črtice, razprave, odlomki in navedki.

Različni so vzroki, da se je prevelo razmerno tako malo celotnih del. Iz tega ne smemo sklepati, da posvečajo Italijani našemu slovstvu vobče malo pažnje. Iz manjših prevodov, ki jih tu navedemo, spoznamo, da se naša književnost v Italiji primerno uvažuje in vsestransko proučuje.

V leto 1921. postavimo italijansko izdajo Resovega zbornika «Dante», ker nosi to letnico, dasi je izšel pozneje. (Dante. Raccolta di studi a cura di Alojz Res. Gorizia. MCMXXI. Giov. Paternolli Editore.

Per il secentenario della morte di Dante 1321—1921). V njem so sledeče razprave prevedene iz slovenščine: Aleš Ušeničnik «Dante e la filosofia», prevel Ivan Trinko; Josip Puntar «Dante e Prešern», prevel Giov. Lorenzoni; Vojeslav Molé «Dante e i romantici polacchi», prevel Ivan Trinko; Milko Kos «Le tracce di Dante fra gli Jugoslavi», prevel Ivan Gruden; Jože Debevc «Dante nelle traduzioni slave», prevel Ivan Bankič; Francé Stelé «Mirko Rački — illustratore di Dante», prevel Giov. Lorenzoni.

Isti Giov. Lorenzoni je objavil l. 1923. v listu «Concilio» (Foligno. F. Campitelli. Letnik I., št. 1. in 4.) sestavek «La «Bella Vida» di I. Cankar e una leggenda popolare slovena» z navedki iz Cankarja in iz narodne pesmi.

Aurelio Palmieri je priobčil v mesečniku «La Cultura» (Rivista mensile di filosofia, lettere, arti diretta da Cesare De Lollis. Anno II. Roma. Leo S. Olshki editore) spis «Il poeta sloveno dell'Isonzo Simone Gregorčič». V njem je prevel dobesedno v prozi Gregorčičeve pesmi «Mojo srčno kri škropite», «Človeka nikar» in «Soči». Citira tudi iz «Jadranskega almanaha» za l. 1923 mäsikaj iz članka Janka Kralja «Kultura in civilizacija». Prevel je Vodnikov «Veseli hribček». (Glej poročilo v «Ljub. Zvonu» 1923, 463—464).

Za mesečnik «L'Europa Orientale» od 31. jan. 1924, str. 1—18 je prevel A. C. (neugodno Glonarjevo poročilo v «Ljub. Zvonu» 1924, 191 in 320, sumi, da je prevajalec Arturo Cronia) Ivana Grafenauerja članek «La nuova letteratura slovena», kjer so kot primeri naše novejšje poezije prevedene Župančičeve pesmi «Neploidne ure» (Ore sterili), «Roža mogota» (Rosa mystica), moto iz zbirke «Čez plan», «Vseh živih dan» (Il giorno dei vivi), «Samogovor» (Monologo), «Nočni psalem» (Salmo notturno). Dva prevoda sta iz Ketteja: «Ne, molim te ne...» (Adorarti? No!) in sonet «Na očetovem grobu» (Sulla tomba del padre). Iz Murna je «Kmečka pesem» (Canto contadinesco).

Izbor iz Župančiča sta objavila isto leto Italo Maffei in Fany Sinkovec-Mayer s knjižico «Oton Zu-

pancic: «Duma» (Saggio di poesia e letteratura jugoslava-slovena. Versione di Italo Maffei e Fany Sinkovec-Mayer. Modena. Tipografia Immacolata Concezione. 1924). Za uvodom s podatki o slovenskem slovtvu sledijo pesmi: «V vlaku» (In treno), «Duma», «Epilog» ter «Mati in sin» (La madre e il figlio). (Glej «Ljublj. Zvon» 1925, 124 in Škerlovo poročilo v «Domu in svetu» 1930, 53).

Umberto Urbanaz-Urbani je poročal v listu «Piccolo della sera» (1924) o Župančičevi «Čaši opojnosti» in vpletel nekaj prevedenih odlomkov.

Milanski list «Pagine rosse» (1924) je objavil 13. poglavje Cankarjevega «Hlapca Jerneja» iz neobjavljenega celotnega prevoda Vidmarjeve in Astorija, ki smo ga prej omenili.

V listu «I nostri quaderni» (1924, I, 317—324) je objavil Wolfango Giusti spis o Župančiču z odlomkom iz «Pesmi mladine». V prozi je prevel: «Kdo v ljubezni», «Ni te v vrtu več», «Hi!», «Gazelica», «Moje barke» — vse iz zbirke «Mlada pota». (Resovo poročilo v «Domu in svetu» 1926, 224).

Slavist Giovanni Maver je poročal v mesečniku «I libri del giorno» (Treves, Milano, 1924) o Ketteju, Murnu, Cankarju in Župančiču. (Glej «Dom in svet» 1930, 53).

Leta 1925. je W. Giusti razpravljajal v listu «I nostri quaderni» o umetnosti Franceta Bevka ob njegovi knjigi «Faraon», omenjajoč črtice «Sovka», «Most samomorilcev» in «Anuška pred poroto». (Glej Resovo poročilo v «Domu in svetu» 1926, 223).

Zbirko prevodov iz raznih jugoslovanskih pesnikov je izdal I. 1925. v dveh zvezkih I. Kušar (Poeti jugoslavi del rinascimento. I. Serbi. II. Croati, Sloveni. Trieste. Tipografia Spazzal). V drugem zvezku je vsega vkup 29 prevodov iz Prešerna, Gregorčiča in Ketteja. Iz Prešerna so med drugimi: «Pevce», «Pod oknom», «Hčere svet»; iz Gregorčiča je «Svarilo», iz Ketteja «Pesmica o pisarju» in «To vse ljubezen stori». (Glej poročilo v «Lj. Zvonu» 1926, 555—556).

Umberto Urbanaz-Urbani je pisal v «Piccolo della sera» (1925) o Župančičevi «Veroniki Deseniški» in ponazoril spis s prevedenimi odlomki.

Naslednje leto (1926) je prinesel isti list članek istega pisatelja o Silvinu Sardenku z nekaj navedki.

«Rivista di letterature slave» (1926) je objavila v prevodu W. Giustija iz Cankarjevih «Podob iz sanj» naslednji dve crtici: «Peter Klepec» in «Konec» (La fine). V «I nostri quaderni» (1926) sta izšla Giustijeva prevoda iz iste Cankarjeve knjige: «Ranjenci» (I feriti) in «Zaklenjena kamrica». Za isti letnik lista «I nostri quaderni» je prevel isti pisatelj dve novelici Franceta Bevka: «Rablji» (Gli uccisori) in «Most samomorilcev». (Glej Resovo poročilo v «Domu in svetu» 1926, 223).

To leto je objavila «Rivista di letterature slave» prevode jugoslovanskih narodnih himen, med njimi Jenkovo budnico «Naprej!».

V listu «Coscienza Italica» (1927) je izšel odlomek iz Gregorčičeve «Soče» v prevodu U. Urbanza Urbanija in par drugih drobtin. Isti prevajalec je v Trstu predaval o Gregorčiču in Aškercu in bral nekaj primerov njune poezije v italijanščini, o čemer je poročal «Il Piccolo» (1927).

«La Scuola» je prinesla prevod Cankarjeve črtice «Otroci in starši» (1927).

Za «Rivista di letterature slave» (1927) je napisal Arturo Cronia obširno razpravo o Otonu Župančiču, ki je izšla leto kasneje v posebni knjigi. (Arturo Cronia: Ottone Župančič. Pubblicazioni dell'Istituto per l'Europa Orientale, Prima serie, Anonima Romana Editoriale. Roma, 1928. Strani 137). Tako je našla Župančičeva petdesetletnica tudi v Italiji dostojen odmev. V knjigi je poleg mnogih slovenskih navedkov iz raznih Župančičevih zbirk tudi precej dobesednih prevodov. (Glej poročilo v «Lj. Zvonu» 1928, 632 in v «Domu in svetu» 1928, 158 ter 1930, 53).

V letu 1929 je prevel U. Urbanaz-Urbani za list «L'Arte» dve Prešernovi pesmi, namreč «Luna sije» in «Izgubljena vera» v članku «Francesco Prešern, il Petrarca sloveno». Isti pisec je prevel to in ono iz

Gradnikovih zbirk za tržaški mesečnik «Italia» v spisu «Alojz Gradnik, un poeta del Carso dall'anima italo-slava».

«Rivista di letterature slave» (1929, 40—47) je prinesla Urbanijevo razpravico «Ivan Cankar» z mnogimi prevedenimi navedki iz raznih Cankarjevih del, zlasti pa iz teh-le: «Gospa Judit», «Bela krizantema», «Tujci», «Anastasius von Schiwitz», «Pohujšanje v dolini šentflorijanski», «Za narodov blagor», «Hiša Marije Pomočnice».

Bartolomeo Calvi je prevel Gregorčičevo «Jeftejevo prisego» (Il giuramento di Jefte) v svojem spisu «La sventura di Jefte in Giuseppe Parini e nello Sloveno Simone Gregorčič», ki je izšel najprej v «Annuario del R. Istituto Tecnico di Mantova per l'anno scolastico 1928—29» in nato (1930) v posebnem odtisu (Tipografia della Casa Editrice «Mussolinia» Mantova). Po članku so raztreseni krajši italijanski odlomki tudi iz drugih Gregorčičevih pesmi («Svarilo», «Moj črni plašč», «Ne tožim», «Pastir», «Veseli pastir», «Ujetega ptiča pritožba», «Nazaj v planinski raj», «Kje skoplješ si grob»). (Glej neugodno Škerlovo sporočilo v «Domu in svetu» 1930, 54).

2. PREVODI IZ SRBSKOHRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

a) Celotna dela.

Vladimir Bakotić je poitalijanil Mažuranićevo «Smrt Smail-age Čengića» (La morte di Smail-aga Čengić. Spalato. Testo croato, versione, prefazione e commento. Libreria Editrice «Hrvatska knjižara». 1923). Izza l. 1869. je to tretji prevod te pesnitve.

Peter Kasandrić je prevel kneza Petra II. Petrovića Njegoša «Gorski venec» (Serto alpestre).

Ugo Dadone je poitalijanil nekatere Lovrićeve drame.

Umberto Urbanaz-Urbani je prevel s sodelovanjem odvetnika Alessandra Voltoline Iva Vojnovića «Gospodja sa suncokretom» (La signora dal Girasole. L'Istituto per l'Europa orientale. Roma, 1925).

Isti prevajalec je izdal v Trstu v italijanščini Jele Spiridonović-Savićeve «Pergamene brata u Hri-

stu Stratonika» (Le Pergamene di frate Stratonico. 1927).

Naslednje leto je izšla Borisava Stankovića «Nečista krv» v Urbanijevem prevodu (Sangue impuro. Treves Zanichelli. Trieste, 1928).

Ispod istega peresa je prevod dela Milana Begovića «Svatbeni let» (Volo nuziale).

Izšel je tudi prevod drame «Finis reipublicae» I. «L'Esilio di Cicerone» Anta Tresića-Pavičića s predgovorom U. Urbanija. (Finis reipublicae, I. L'Esilio di Cicerone. Versione dell'autore dal serbo-croato, prefazione di Umberto Urbani. Libreria Internazionale Treves - Trieste 1930).

Kakor iz slovenske književnosti žetev tudi tu ni posebno bogata. Glavni prevajalec je Umberto Urbanaz-Urbani.

b) Posamezne pesmi, krajše povesti, novelice, črtice, razprave, odlomki in navedki.

Mnogovrstnejši je razgled po krajših prevodih, raztresenih po raznih listih.

Nedavno umrli Giacomo Marcocchia je prevel za «Folklore» (Rivista trimestrale di traduzioni popolari, già «Folklore Calabrese», Laureana di Borrello. Tipografia del Progresso) več srbskih narodnih pesmi, n. pr. za zvezek oktober-december 1922 (anno VIII, n. 4, 175—177): «Il giudizio delle ragazze», «Smiigliana e la ghirlanda», «L'arancio», «La fanciulla sventurata», za zvezek april-september 1923 (anno IX, n. 2—3, 66—67): «Il convegno d'amore», «La ragazza e il garzone», «La maledizione delle fanciulle», «Il castello della fata».

Isti pisec je objavil v mesečniku «La Cultura» (Rivista mensile di filosofia, lettere, arti. Anno 2, num. 3. Roma 1923) članek «Un poeta epico croato del secolo decimonono» o Ivanu Mažuraniću s prevedenimi navedki v prozi.

Tudi Peter Kasandrić je prevajal srbskohrvatske narodne pesmi v italijanščino. V mesečniku «L'Europa Orientale» (1925, 750—772) je njegov članek «Pietro Petrović Njegoš» z odlomki iz «Gorskega Vjenca»,

ki ga je, kakor smo videli prej, vsega prevel. Za «Rivista di cultura» (1925) je poitalijanil Boža Lovrića «Sinfonični koncert» (Concerto sinfonico). Ta prevod je izšel tudi v rimskem listu «Tevere» 5. avg. 1925.

V zgoraj omenjeni Kušarjevi zbirki «Poeti jugoslavi del rinascimento» so v prvem zvezku prevodi iz treh srbskih pesnikov. Največ, 23 po številu, je pesmi Zmaja Jovana Jovanovića, med drugimi n. pr.: «A Te», «La malattia», «Reminiscenze», «Sotto il verone», «L'uragano», «Lem Edim», «Tre aiduchi». Pet pesmi je iz Branka Radičevića: «L'aiduco», «Sorgi candida aurora», «Quando ero in procinto di morire», «Inconsolabile», «Tramonta il sole». Dve sta iz Vojislava Ilića: «Elegia» in «Don Giovanni D'Alcantara». V drugem zvezku je poleg zgoraj omenjenih Slovencev tudi nekaj Hrvatov s 16 zgledi: Preradović, Šenoa, Tresić-Pavičić.

Vladimir Nazor je sam oskrbel nekaterim svojim pesmim italijanski prevod in jih objavil v «Rivista di letterature slave» (1926, 462—476).

Sam je včasih poitalijanil kaj svojega tudi Rikard Katalinić Jeretov.

V «Rivista di letterature slave» (1926, 507—509) so izšle poleg prej omenjene slovenske narodne himne tudi srbska, hrvatska in črnogorska v italijanskem prevodu.

U. Urbanaz-Urbani je pisal v tržaškem dnevniku «Il Piccolo» (1926) o Nedeljku Sabadiniju Subotiću in vpletel nekaj navedkov. Isti je v istem listu z navedki odlomkov poročal tudi o Kranjčeviću.

Naslednje leto je izdal Umberto Urbanaz-Urbani prvi zvezek svojih člankov o jugoslovanskih pisateljih, posvečenih le srbskohrvatskim piscem (Collezione di letterature slave II. Umberto Urbanaz-Urbani: Scrittori jugoslavi. Prefazione di Pavle Popović, Rettore dell'Università di Belgrado. Casa Editrice «Parnaso». Trieste, 1927). Vse te članke oživljajo prevodi posebno značilnih mest iz del obgovorjenih pisateljev. Srbov je v knjigi devet: Pietro II Petrović Njegoš, Branko Radičević, Branislav Nušić, Milan Rakić, Jovan Dučić, Svetislav Stefanović, Borisav Stan-

ković, Milica Janković, Jela Spiridonović Savić. Hrvatov je šest: Silvije Strahimir-Kranjčević, Ivo Vojnović, Vladimir Nazor, Milan Begović, Ivo Andrić, Ante Petrović (Glej poročilo v «Ljub. Zvonu» 1927, 509 in v «Domu in svetu» 1928, 128).

Prav to leto je objavil Urbanaz-Urbani marsikod drugod marsikaj iz srbskohrvatskega slovstva. V «Rivista di letterature slave» in v «I nostri quaderni» je pisal o Vladimiru Nazoru in navedel to in ono iz njega. V «Coscienza italica» je poročal o Spiridonovičevi-Savičevi in prevajal njene proste stihe. V «Mondo femminile» je prevel Rikarda Katalinića «Grešnico».

Krajša povest Laze K. Lazarevića je izšla v italijanščini v «Jedni reviji».

Rikard Nikolić je prevel v «Rivista di letterature slave» odlomke iz lirike Milutina Bojića.

Milanska «La Fiera letteraria» je prinesla v prevodu pesem «Podne» mladega B. Glumca iz beogradske «Misli».

Zadnja leta stopa najčešče Urbani pred italijansko občinstvo s prevodi iz srbohrvaščine. V «Rivista di letterature slave» je objavil l. 1929. sestavek o Božu Lovriću z odlomki. V zagrebškem «Pantheonu» je izšel njegov članek «La fanciulla di Kossovo» z navedki. V tržaški reviji «Italia» (1930, št. 1) je izšel njegov spis «Tresić Pavičić e la sua Tetralogia Romana» z manjšimi odlomki. Podobno je pisal v drugi številki istega lista o Benetkah v Vojnovičevih delih («Venezia nelle opere del conte Ivo Vojnović»).

Revija «I nostri quaderni» (april 1929) je priobčila W. Giustija članek o Miroslavu Krleži s prevodom štirih pesmi («Notturmo di San Silvestro 1917», «La nostra casa», «Primavera 1918», «Il vento ardente») in z odlomki iz prvega poglavja povesti «Tri domobrana» («Tre territoriali»). Še prej je pisala o Krležu reška revija «Delta» in za njo «Rivista di letterature slave» (1928).

3. PREVODI IZ BOLGARSKE KNJIŽEVNOSTI.

Bolgarija je po vojni v Italiji najbolj priljubljena slovanska država, nič manj nego Jugoslavija v Franciji. Vendar je ta priljubljenost predvsem politična. Množijo se sicer tudi kulturni stiki. Temu delu se posvečata predvsem rimski «L'Istituto per l'Europa Orientale» in «Rivista di letterature slave». Vendar so prevodi celotnih bolgarskih slovstvenih del bolj redki. Več je krajših stvari po italijanskih časopisih. Tu navedemo nekaj tega, kar nam je bilo iz zadnjih let dostopno.

«Nuova Antologija» (1921) je prinesla spis «Vassoff e la letteratura bulgara» z navedki N. Tchilefffa.

«Rivista di Cultura» (1924) je objavila črtico Ivana Vazova v prevodu E. Damianija «Nonno Jotso guarda».

A. Cronia je izdal «La poesia bulgara all'epoca delle lotte per l'indipendenza» (Roma, 1924) z navedki.

«Rivista di Cultura» je priobčila naslednje leto (1925) razpravo Bojana Peneva o bolgarskem pesništvu z naslovom «Poeti bulgari»; vrinjenih je nekaj navedkov.

Za «L'Europa Orientale» (1925) je prevel Ettore Lo Gatto članek «Ivan Vazov», ki ga je spisal Božan Angelov. V njem je Vazova sonet «Italia». V istem letniku je spis «La lirica di Giovanni Vazov» izpod peresa A. Cronie z odlomki iz raznih pesmi («La gusla riaccordata», «Gli esuli», «Libertà o morte», «La Patria», «Il fioraliso», «La montagna e lo sposo», «Italia», «Presso il monastero di Rila», «Sotto il nostro cielo», «Là», «Non la cediamo», «Al rombo delle vittorie», «Epilogo», «Mistero», «A loro»).

E. Damiani je oskrbel izbor novel Ivana Vazova z uvodom (Cuore bulgaro. Novelle scelte. Roma, 1925. Anonima Romana Editoriale).

Ettore Lo Gatto je izdal prevod razprave o bolgarskem slovstvu «Notte di letteratura bulgara», ki sta jo napisala B. Angelov in A. Stojkov. (Anonima Romana Editoriale, 1925).

Za list «Rivista di letterature slave» (1926) sta prevela G. Donnini in M. Ralcev speve Krista Boteva

(«Canti»). E. Damiani je objavil iz Dimča Debeljanova prevode lirskih pesmi («Liriche»).

Naslednje leto (1927) je objavil v isti reviji N. T. Dorian spis «Stoian Michajlovski poeta» s prevodom dveh pesmi. E. Damiani je prevel za isti letnik «La sorgente di Biancopiede» Petka Slavejkova in «Le nozze del sole» Petka Todorova.

L. 1928 srečamo v istem listu dve pesmi Ivana Vazova («La statua di Mosé» in «Suoni») v prevodu E. Lo Gatto, dve povestici Elina-Pelina («Il colle della salute» in «Un ospite gradito») v prevodu E. Damianija, «Liriche» Nikolaja Silieva v prevodu Renata Poggiolija in «Poesie» Pêja K. Javorova, ki jih je tudi poitalijanil Renato Poggiola.

L. 1929 je priobčila «Rivista di letterature slave» Renata Poggiolija prevod «Ràliza» iz Penča Slavejkova.

Gianni Nencioni je prevel tri povesti Karalambiča Petkova in naslovil zbirko po prvi izmed njih «L'ape maschio». Drugi dve povesti sta: «La scoperta degli occhiali» in «Un falso allarme». (Karalambich Petkof: L'ape maschio. Traduzione di Gianni Nencioni. Editrice Alpes. Milano 1930).

4. KAJ SE OBETA?

Pospešeno prevajanje iz jugoslovanskih slovstev, ki smo ga v teh beležkah lahko ugotovili, ne uplahne še tako kmalu, če smemo verjeti prevajalcem in založnikom, ki marsikaj pripravljajo in napovedujejo.

Iz slovenskega slovstva se obeta to-le:

Tržaško založništvo «Parnaso» je napovedalo leta 1927 Ivana Cankarja «Podobe iz sanj» v prevodu prof. Renata Pfliegerja, ki ni še izšel. — U. Urbanaz-Urbani posveti v II. zvezku svoje knjige «Scrittori jugoslavi» več poglavij slovenskim pesnikom in pisateljem, in sicer Prešernu, Gregorčiču, Aškercu, Cankarju, Župančiču in Gradniku. — Bartolomeo Calvi prevaja iz Cankarja «Podobe iz sanj». — Turinska «Slavia» objavi v zbirki «Il Genio slavo» Cankarjeve «Tujce» (Gli Stranieri), ki jih je prevela Alba Pregarz.

Iz srbskohrvatskega slovstva se napoveduje:

U. Urbanaz-Urbani je prevel za «Il Genio slavo» turinskega založništva «Slavia» roman Iva Vojnoviča «Stari gresi» (Vecchi peccati) ter novele «La sirena», «Nella nebbia», «Rose Mery» in «Bianca Rivelli». — Isti pisec bo govoril v drugem zvezku svojih «Scrittori jugoslavi» o Antetu Tresiću Pavičiću, o Božu Lovriću in o Mićunu Pavičeviću. — Tresić-Pavičić je sam poitalijanil svoje rimske drame, tetralogijo «Finis Reipublicae». Že pred vojno jih je mislil izdati Treves. Zdaj jih ima U. Urbani. (Glej «Rivista di letteratura slave» 1928, str. 387-402). Prva drama je že izšla. (L'esilio di Cicerone). — Tržaška založba «Parnaso» je l. 1927. napovedala izdajo Pavleta Popovića «Jugoslovanska književnost» v italijanskem prevodu.

* * *

Med najdelavnejše prevajalce iz slovenskega in srbskohrvatskega slovstva spada, kakor priča ta pregled, profesor Umberto Urbani. Kar se tiče slovenske književnosti posebej, se žilavo udejstvujejo tudi prof. Giovanni Lorenzoni, prof. Bartolomeo Calvi in slavist Wolfango Giusti. Med prevajalci iz bolgarščine sta na prvem mestu E. Damiani in Ettore Lo Gatto, čigar glavno, silno plodovito področje je prav za prav prevajanje iz ruščine.

Ne bomo se spuščali v podrobno ocenjevanje posameznih prevodov, že zato ne, ker bi kvečjemu lahko povedali, ali so prevajalci naše pesnike in pisatelje prav razumeli, ne pa, ali so jih z dostojno veščino prelili v italijansko obliko. Tako domišljavi nismo, da bi si lastili boljše poznavanje talijanščine, nego ga imajo prevajalci sami, ki so po večini rojeni Italijani. Poročila po naših glavnih slovstvenih mesečnikih ne prikrivajo, da prevajalci res marsikaj krivo razumejo in zato tudi netočno poitalijanijo. Vendar se tudi nedostatni prevodi sprejemajo vohče z vljudno pohvalo, ker je njihova korist za kulturno zблиžanje med Italijani in južnimi Slovani še zmerom neprimerno večja nego njihova škoda. Za Italijane, ki prevajajo iz slovensščine, je skoro nepremagljiva težkoča pomanjkanje zanesljivega in obširnega slovarja. Tudi slovnice, ki bi Italijanu pokazala naš jezik v čistem, ver-

nem ogledalu, slonečem na podstavku njegove materinščine, še ni. Čudno je prav za prav, da prevajalci v takih razmerah še toliko zadenejo in se z vztrajnostjo in z umetniškim uglabljanjem najčešče vendarle dokopljejo do pravega pomena. Nekaj netočnosti se rodi tudi iz tega, da se večina italijanskih prevajalcev peča z več slovanskimi jeziki in prevaja iz njih. Besede, ki se v raznih slovanskih jezikih enako glasijo, a imajo včasih zelo različne pomene, tako da celo neprevidnega Slovana lahko speljejo na led, povzročijo pri tem marsikakšno zmedo.

Med zunanji ovirami je največja pogosto ponavljajoča se politična napetost med Italijo in Jugoslavijo. Kdor zasleduje in pozna časnikarsko gonjo na obeh straneh — in poznajo jo v precejšnji meri prav italijanski prevajalci sami ta se bo včasih stokrat premislil, preden se loti prevajanja kakšnega obširnega dela iz južnoslovanskih književnosti. Saj ne ve, ali se obe sosedji prav tedaj, ko njegovo delo dozori za tisk, zares ne spoprime. V najugodnejšem slučaju se obeta njegovemu rokopisu, če ni bil naročen, klavrn križev pot od založnika do založnika; kajti v tem založništvenem svetu ni vse tako rožnato, kakor bi si človek mislil, preden stopi vanj.

Druga neprilika je ta, da bi vsak prevajalec rad presadil iz našega slovstva nekaj res pomembnega, le kakšno največje in najbolj znano delo prvovrstnega in slavnega pisatelja. Pogleda v kakšno slovstveno zgodovino, razpravo ali članek in kar je tam označeno kot najboljšo, tega se loti. Ker stori to včasih več ljudi obenem, nevedé drug za drugega, je posledica ta, da roma potem v rokopisu več prevodov istega dela od založbe do založbe. Včasih po dva taka prevoda tudi istočasno izideta in se drug drugemu začudita: «Kaj pa je tebe treba biló?» Tako se je zgodilo s «Hlapcem Jernejem» in nekaj takega se obeta tudi s «Podobami iz sanj.» Malodušno mrtvilo objame tedaj oba založnika in oba prevajalca, ker vesta, da tudi 42 milijonskemu narodu ni treba po več istovrstnih književnih založajev obenem. Take nevšečnosti, ki jemljejo pogum, bi se dale zabraniti, če bi se

mogli razni prevajalci med seboj kako sporazumeti in si prevajanje primerno razdeliti. Turinska «Slavia» bi tako sporazumevanje lahko zelo pospešila.

Ob koncu zinemno eno, dve še o rojenih Slovanih, ki prevajajo naša dela v italijanščino. Najbolje bi bilo seveda, da bi prevajali rojeni Italijani, ki svojo materinščino korenito poznajo, našega jezika pa vsaj toliko, da besedilo pravilno razumejo. Rojen Slovan bo težko dosegel v italijanskem pisanju tako dovršenost, da bi nezavedne nepopolnosti njegovih prevodov tenkočutnega italijanskega ušesa ne odbijale. Najmanj pa je mogoče pisati in pesniti iste stvari v dveh tako različnih jezikih, kakor sta italijanski in katerikoli južnoslovanski. Ako nekateri južni Slovani to vendar poskušajo, naj se ne čudijo, če njih jezikovno vrhovodstvo ne najde v Italiji Bog ve kakšnega odmeva. Manj je zameriti tistim južnim Slovanom, ki skušajo dati slovanskim delom slovniško brezhibno italijansko obleko, dasi bo tudi takemu prevajanju nedostajalo pravega jezikovnega soka in vonja, ker ne bo priučena italijanščina nikdar tako polnokrvno žuborela kakor prirojena. Po vojni se bolj in bolj množi krdelo rojenih Italijanov, ki znajo prodreti v osrčje južnoslovanskih jezikov in slovstev. Zato lahko mirne duše prepustimo prevajanje njim, ki ga bodo uspešneje in bolje opravljali. Naša dela pridejo tako do večje veljave in bolj gotovo pripomo-rejo, da se razgrete narodne strasti na prevažni latinsko-slovanski plemenski meji ublažijo in oplemenitijo.

RECILA, REKI, RESNICE IN MODROSTI S TOLMINSKEGA

Iz zapuščine Jožefa Kenda sestavil Ciril Drekonja.

UVOD.

Marljivi nabiralec narodnega blaga, pokojni Jožef Kenda, ni bil človek, ki pobira samo na debelo, drobtine pa prezira. V svojem kulturnem delu je bil izčrpen in ga ni motil predsodek, da bi ga podrobno delo pokazalo malenkostnega in da bi vzelo sloves zaslugam, katere si je pridobil z večjimi in važnejšimi zbirkami. Tako nam je podal poleg bogate zbirke narodnih pravljic in pesmi ter poleg dragocenega slovarskega gradiva tudi niz pregovorov, rekov, recil in primer; dalje je pripravil zbirko praznoverij, zagovorov ter ljudskih modrosti in je popisal nekatere narodne običaje, ki so bili ali so še v navadi med našim ljudstvom.

Večino zbirke narodnih pregovorov je objavil v koledarju Goriške Matice za leto 1928; ostali del je priobčen v pričujoči knjigi. Z zaključkom njegove zbirke je zaklad narodnih pregovorov v naših gorah skorajda izčrpan.

Zbirka narodnih recil in primer nam kaže, kako pristen, mnogovrsten in okreten je način ljudskega izražanja. Dobra primera pove več kakor dolgovezno besedičenje. Naše ljudstvo je v izražanju, zlasti v prisaivanju lastnosti, kratko. Na lakonski način opredeli človeka, mu prisodi lastnosti ali pa opiše kak položaj. Tudi v tem se kaže naše jezikovno bogastvo in klenost. — Marsikomu se bo morda zbudil pomislek, češ, da je v zbirki recil in primer navedenih preveč vsakdanjih izrazov. Tem pomislekom moramo zoperstaviti dejstvo, da so vsa recila in primere tako pristno naše in da označujejo način našega čustvanja in mišljenja kakor narodna pesem sama. Še to

je, da postaja naš književni jezik mati ljudske govornice, čeprav je izšel kot otrok iz nje. V govornici preprostega ljudstva so še v navadi recila in primere, razumniki se jih poslužuje vedno manj, književnik pa jih docela opušča ker išče sam svoj slog. Spričo prodiranja književnega jezika med ljudstvo, izgublja ljudska govornica nekdanji ton. Tako lahko računamo, da bo v doglednem času izginila ter zapadla pozabi marsikatera samonikla primera in marsikatero recilo.

Ljudska praznoverja so že objavljali nekateri slovenski listi. — Praznoverja odkrivajo sicer mračno dobo dušnega življenja našega naroda v preteklosti, katera se pa ni javljala samo pri naših prednikih temveč obenem pri vseh evropskih ljudstvih. Vredno je, da praznoverja poznamo in jih ohranimo spominu prav radi tega, da se moremo poglobiti v duševno stanje prednamcev, da spoznamo, kako je ljudstvo nekdanj mislilo in sklepalo ter kako je v nevednosti iskalo rešitve zagonetnim vprašanjem. — Isto ozadje in razlago pripišemo lahko tudi zagovorom.

Nevednost in praznoverje sta dajala povod tudi nekaterim ljudskim običajem. Da te navade izginjajo ali da so že izginile, pač ni škoda. S pohodom napredka pa zamirajo tudi oni lepi običaji, ki so za narodno samobitnost in čustvovanje tako značilni. Do danes še nimamo enotnega popisa vseh naših običajev in šeg; delo še čaka roke. Tudi Kendova zbirka bo prispevek k temu delu.

Najmanj je do sedaj izčrpano bogastvo ljudske modrosti. Med ljudstvom je še obilo zgodbic in opisanih primer, ki razodevajo sodbo in resnico; v nekaterih je tudi puščica zbadljivka.

Zaklad ljudskega slovstva še ni izčrpan, dela je še obilo; a pomanjkuje mož, delavnih in potrpežljivih mož, ki bi spoznali, da je nabiranje narodnega blaga važno kulturno delo.

A) NEKOLIKO RECIL, REKOV IN PRIMER.

Brat bratu je vredno — blago je vredno, kakor da bi ga prodajal brat bratu.

Bil sem tako jezen, da bi se bil modras razpočil, če
 bi me bil pokusil.
 Bog daj trti moč — pravici ali pa šibkim.
 Dà (iz rok) ko mačka miš iz pete (krempljev) —
 skopuh.
 Dajmo času čas! — počakajmo, vse pride na vrsto,
 vse se zgodi.
 Dal mu je vetra — napodil ga je, pokazal mu je svojo
 moč.
 Do nebes mu je — zelo hudo mu je, hudo je užaljen.
 Dosti gospode, pa malo gospodov = po zunanosti go-
 spodje, v resnici siromaki.
 Ga nisem gospodar — če kdo koga ne more ukrotiti,
 če nima pravice nad kom,
 Gleda ko miš iz moke — potuhnjeno.
 Gleda ko mokra miš — poparjeno.
 Gnedeš ko muha v močniku — ne moreš nikamor z
 delom.
 Gol ko lipa — ubog.
 Gorje mu ga je — nesrečniku.
 Ima že hudič svoj rep (svoje kremplje vmes — ako
 delo ne gre od rok.
 Ima jezik ko sablja — je ostrobeseđen, kdor je zbad-
 ljiv.
 Kaj bi oves špičil — pretiraval.
 Kosa je zadela ob kamen — delo je naletelo na oviro.
 Kosa je ustrelil — dobro je zadel (kupil).
 Le samo se mu smeje — od sreče, veselja.
 Le mimo mojstra je šel — se ni obrti dobro izučil
 (mojster skaza).
 Le pred očmi rase — ta otrok, ta žival.
 Mož po možu plačajmo — ne eden za vse, ampak vsak
 enak del.
 Nagel ko tresk — kdor se hitro ujezi.
 Na nosu ga ima — jezen je nanj.
 Na piki ga ima — jezen je nanj, mu nagaja.
 Na zobe ga je dobil — ga opravlja.
 Na konju biti — dobro podlago imeti.
 Na koncu oči ga ne morem videti — mu je zoprn.
 Na to uho ne slišim — ne maram slišati, ker mi je
 v škodo.

Na to uho rad slišim — mi ugaja, ker je meni v prid.
 Naenkrat je bilo polno krilo — jeza ga je zgrabila.
 Ne bom lomil svoje roke — ne bom zaničeval, kvaril
 svojega dela.
 Ne ve, ali je v bobu, ali je v grahu — ne ve, pri čem je.
 Ne zemlje ne neba ga ni — je izginil, ga ni nikjer.
 Ne duha ne sluha ni o njem — isto.
 Ne preneha nič več, ko voda pod jez — klepeta ne-
 prenehoma.
 Ne pojej prstov za medom! — ne jej požrešno.
 Ne imej ti moči! — reko nagajivcu.
 Nič več ga ni sram, ko volka strah — je brez sramu.
 Nima drugega kot pot pred seboj — je obubožan.
 Norec (lump, tepec, kmet) je norec, če ga do jutri
 šteješ — se ne spremeni
 Nosi se kot mlad konj — je ošaben.
 Ob srcu mu je — žal mu je.
 Perje mu je polomil — ukrotil ga je.
 Plačal je, da je črn — drago je plačal.
 Pod nosom se obriši — ne boš deležen naših dobrot,
 ti ne izpolnim želje.
 Pod nos mu je dal (šnufati) — dobro mu je povedal,
 naštel mu jih je.
 Pojdi se lajnat — pojdi se solit.
 Po tem kupu že prodam — če kdo noče česa zastonj.
 Pripravi se ti, kakor kravi na oreh — si neroden.
 Prav znoj mu je bilo od sramu — zelo ga je bilo sram.
 Rad bi jedel, kakor rad vidim — zelo sem lačen.
 Raca na vodi! — kletvica v jezi, če otroci ne ubogajo.
 Raca mrzle uha! — isto
 Saj beseda ni konj — se lahko še popravi, spremeni.
 Saj nimam dlake na jeziku — povem odkritosrčno
 (brezozirno).
 Saj me nisi umajil iz lipe — da z mano tako delaš.
 Saj me nisi pobral na cesti — isto.
 Saj mu ne pade krona z glave — saj ga delo ne
 poniža.
 Ses se mu je utrgal — dobrote so mu usahnile.
 Sit ko pokalica — zelo sit.
 Siten ko griža — zelo siten, nadležen.
 Siten ko konjska muha — isto.

Slišati moram tudi če vol tuli — tako sem radoveden.
 Še Bog, da je tako! — če ni bolje.
 Še toliko nima, da bi se gospode rešil — da bi plačal
 davke.
 Še v misel ga ni vzel — se ga ni spomnil, ni govoril
 o njem.
 Še vol ga ne pogleda — tako je raztrgan, nemaren
 i dr.
 Štirim na rame se boš ženil — umrl boš.
 Ta pozna samo grablje, vil pa ne — skopuh.
 Ta bi zapil Mariji Devici krono z glave — bi vse po-
 gnal.
 Ta beseda nima stola — je brez podlage.
 Ta ima zlato roko — je dober, darežljiv.
 Ta nosi jezik čez rame — je opravljen.
 Tako je poreden da ga koža boli — zelo poreden.
 Tako je lepa, da bi ji pil vodo z lica — je zelo lepa.
 Tako je jokala, da je solza solzo pobijala — zelo je
 jokala
 Tako si neumen, da slišiš travo rasti — zelo si ne-
 umen.
 Tako tišči, da daje sok — skopuh.
 To te bo učilo, kar bo trdo molčalo — izkušnja.
 To je še v božjih mislih — še daleč.
 To bo jokec in stokec — ko prizadeti izve za svojo
 nesrečo.
 Truden sem ko meželj (pri trti, ki drži breme sku-
 paj) — zelo sem truden.
 Uha mu je štukal (večal) — če ga je kdo hvalil.
 Uha mu je poklatil — ga je ponižal.
 Uha mu rasejo — če koga hvalimo.
 Usekal ga je! — z besedo ga je ranil.
 Ves dan ne sname jezika z mene — me nadleguje z
 besedami.
 Vpije ko greh — grdo se dere.
 Vpije ko ptica v produ — milo joče.
 Vreden je, da prah popihaš, kamor sede — spošto-
 vanja je vreden.
 Vse mu nese na nos — vse mu pove.
 Zameren ko polž (ki se peni, če se ga dotaknemo) —
 zelo zameren.

Zadnja kola poganja naprej — kdor prične z delom
na nepravem kraju, kdor se dela ne loti prav.

B) LJUDSKE RESNICE.

(Glej tudi koledar Gor. Matice za l. 1928 str. 78-80)

Ako znaš sam lonec zvezati, ne nosi ga k sosedu.

Kar se ne stori, se ne izve.

Kar trdo molči, najbolje uči.

Kašelj in siromaštvo se ne dasta skriti.

Lenuh še sedi le počasi.

Ljudje gladijo, koder dlaka stoji.

Ni vredno prstov za medom snesti.

Ostra beseda in mehko srce.

Pijanec ima svoj klanec.

Prvi dobiček ne gre v mošnjiček.

Riba pri glavi smrdi.

Skopuh drži, da daje sok.

Skopuh pozna samo grablje, vil pa ne.

Smrt ima dolge kljuke, tebe in mene za grlo cuka.

Še pes se boji palice.

Ti meni luč (mrtvaško), jaz tebi ključ (premoženje).

Več ko je trotov, manj je medu v panju.

V vsaki laži je nekaj resnice.

C) LJUDSKE MODROSTI.

Bog se keša: 1.) ker je dal človeku prosto voljo; 2.) ker je vzel sirotam starše; 3.) ker je dal ženski tako pamet, da je svetovala hudobnim Judom, ki so križali Kristusa, naj pribijejo pa obe nogi z enim žebeljem, ko jim je teh zmanjkalo (Temljine).

Človeški rod. Človeški rod je vedno manjši. Sčasoma bo tako majhen, da bodo lahko štirje možje pod enim mernikom mlatili (Cerkno). Sčasoma bo človeški rod tako majhen, da poreče tisti, ki bo klestil na praproti veje, spodnjim: «Pojdi izpod praproti, da te ne ubije veja, če pade nate!» (Temljine). Človeški rod se bo tako zbožal, da se bodo lahko vsi ljudje hladili v senci enega samega oreha (Temljine).

O mačehah. Mačehe so bile samo tri dobre, pa vse tri nesrečne. Prvo so snedle muhe v božiču; druga se je upila o sv. Jakobu na ledu; tretja pa je umrla za

žejo pri Idrijci (Cerkno). V goriški okolici pravijo, da je umrla tretja za žejo pri Soči.

O možeh. Tako hudo bo prišlo, da bo na sto žena en sam mož. Ko bo zagledala žena štor (trš) v gozdu, bo pohitela k njemu, ker bo mislila da je mož (Temljine).

Č) PRAZNOVERNI IZREKI.

1. Okoli človeka ni dobro hoditi, ker potem ne rase (Tolminsko).

2. Kdor na druge pljuva, bo na sodni dan mačjo kri lizal (Tolminsko).

3. Kar se ob nedeljah in praznikih brez potrebe zreže, na sodni dan vse na glavi zgori (Tolminsko).

4. Kdor se češe ob velikih praznikih, mu ne segnijo lasje v grobu (Tolminsko).

5. Kdor k maši gredè jè, mu cvrka krsta, ko ga nesejo pokopavat (Tolminsko.)

6. Ko človek vodo pije, se mu ne sme žvižgati, da ne pride hudič vanj (Temljine). *Ponekod na Tolminskem je navada, da kmetje žvižgajo, ko napajajo živino. S tem hočejo doseči, da bi živali rajši pile.*

7. Kolikor več poprtnjakov človek pokuša, toliko močnejši je (Tolminsko).

8. Kdor sosednje ohceti ne pokuša, ga jedo komarji (Baška dolina).

9. Če umrje človek daleč od doma, se prikaže koj po smrti še enkrat doma (Tolminsko).

10. Če se človek ne postí na veliki petek, mu zraste volčji zob (Tolminsko).

11. Na vse svete zvečer pridejo vse verne duše iz vic domov (Tolminsko). Ponekod pravijo tudi, da zapuste verne duše o vseh svetih vice za en dan, torej, da so za ta čas rešene trpljenja.

12. Če se drži mrlič na smeh, ali da ima oko odprto, bo kmalu drug mrlič v hiši (Tolminsko).

13. O štiriperesni detelji pravijo ljudje: «Srečne oči, ki jo vidijo, nesrečne roke, ki jo utrgajo» (Ljubinj).

14. Kdor umrje na veliki petek, gre gorak v nebesa (Tolminsko).

15. Če nastane velik veter (vihar), mislijo ljudje, da se je kdo obesil (Tolminsko).
16. Če pretepaš kravo z omajeno palico, se krava suši (Tolminsko).
17. Če skoči podlasica pod kravo, dobi krava krvavo mleko (Tolminsko).
18. Če zamuka tele, preden sesa, ga ni dobro rediti, ker ga prej ali slej zadene nesreča (Tolminsko).
19. Če oponašaš sovo ponoči, skliče ta vse druge sove, da pridejo nad te ter ti izkljujejo oči. Če se jim skriješ v hišo, vrzi soli ali kruhovih mrvic na ogenj. Prasketanje jih zopet prepodi (Tolminsko).
20. Če se govori o mladih živalih ali o otrokih, se ne smejo preveč hvaliti, da se ne urečejo (Tolminsko).
21. Ostrih reči ne smemo postavljati pokoncu, da se ne obreže Marija Devica, ki hodi nevidna po svetu (Tolminsko). Na Temljinah pravijo, da se vicajo na ostrini, ki je obrnjena pokoncu, verne duše.
22. Ko se meh ali vreča izprazni, ga je treba zopet zavezati, da ne uteče sv. Duh iz njega (Tolminsko).
23. Če pustiš ponoči knjigo odprto, bere hudič iz nje (Tolminsko).
24. V dolgih nohtih prebiva hudoba (Tolminsko).
25. Ne smemo reči: «oblaki so črni», da ne pridejo po nas in nas ne odnesò. Reči moramo «oblaki so temni» (Tolminsko).
26. Če ne postavimo hleba pred gosta, kakor je bil v peči, pride birič in ga odnese (Tolminsko). *Ljudstvo hoče reči, da se mora kruh prav polagati na mizo.*
27. Kdor nosi sedem let petelinovo jajce pod pazduho, zredi škrate (Tolminsko).
28. Na veliko gospojnico (15. avgusta je na vsakem drevesu kača, zato se na ta dan ne sme plezati na drevje (Tolminsko).
29. Ona kača, ki je pičila človeka, ne more pozimi v zemljo, ker je ta ne trpi v sebi (Tolminsko).
30. Če poprej ubiješ kačo, nego si zagovoril pik, ne pomaga zagovarjanje (Tolminsko).
31. Če ozdravi pičen človek, mora pa kača poginiti (Tolminsko).

32. Kdor kuščarja ubije ima sedem dni odpustka (Tolminsko). *Med preprostim ljudstvom velja kuščar kot zelo ostudna žival, ki ima celo nekaj vražjega na sebi. Tako velja tudi ozmerek «zelenec» ponekod kot kletvina.*

33. Kdor gre na dan sv. Jurija pod kap molit, ga vse leto ne piči kača (Tolminsko).

34. Kdor šteje zvezde, na tega padejo (Tolminsko).

35. Kdor se priplazi po golih kolenih do mavrice, dobi tam mošnjo cekinov (Tolminsko).

36. Pajek s križem nosi v dvopredalni škatlici številke za loterijo (Tolminsko).

37. Če se pove pod streho o ptičjem gnezdu, pride gož in izpije jajca, ali pa požre mladiče (Temljine).

38. Če se kdo igra z žitnim klasjem, mu odpade roka (Cerkno). *Ljudstvo hoče s tem izrekom poučariti, kako moramo spoštovati rastlino, ki nam daje kruh.*

39. Če pri poroki ugasne ali se prevrne sveča na altarju, umrje še isto leto eden izmed poročencev (Kobarid).

40. Če gredo mravlje v sprevodu čez pot, reko ljudje, da prosijo solnca, t. j. lepega vremena (Zatolmin).

41. Če se gož ubije, zadene ubijalčevo hišo nesreča (Zalaz).

42. Če se kača ne ubije popolnoma, se vzredi iz nje zmaj (Temljine).

43. Če piska levo uho, bo človek srečen (Temljine).

44. Če nos srbi, bo človek jezen (Temljine).

45. Če srbi dlan, bo človek prejel denar (Temljine).

46. Če nohti cvetò, bo človek bogat (Temljine).

47. Kadar človek sanja, da pada, tedaj rase (Tolminsko).

48. Kdor si ob petkih nohte porezuje, ga ne bole zobje (Tolminsko).

49. Če se naredi pepel v kepo, je smrt blizu (Tolminsko).

50. Mačke se ne sme ponoči pretepati, ker se lahko naredi iz ene mačke neštevilno drugih (Tolminsko).

51. Ponoči gleda hudoba iz mačke (Temljine). *Prazno vero o hudobi, ki gleda ponoči iz mačke, je pripisati mačjim očem, ki se v temi svetlikajo.*

52. Če se olje razlije, bo v družini nesreča (Tolminsko).

53. Kdor ima zlate uhane, bolje vidi (Tolminsko).

54. Ako se krokar strelja, se puška pokvari (Tolminsko).

55. Lovskemu psu se odvzame sled za en dan, ako se prostor, kamor je stopil s prvo ного, izreže in narobe obrne (Tolminsko).

56. Pri košnji se kosa ne sme pustiti zvečer na prostem, ker sicer zmoči dež že suho seno (Tolminsko).

57. Dnevi ženskega spola (sreda, sobota nedelja) so nesrečni; te dni ne hodi na lov, temveč ostani doma in čisti puško (Tolminsko).

58. Ako hočeš biti na lovu srečen, ovij si petelina pri puški trikrat z belo nitjo (Tolminsko).

59. Najsrečnejšega dneva za lov sta veliki petek in velika sobota (Tolminsko).

60. Kdor pije gamsovo kri, ni omotičen in lahko hodi po robéh (Tolminsko).

61. V jeseni gredo lovci kvaterni teden na lov; kdor ta teden kaj ubije, ali tudi le obstreli, bo vse leto srečen (Tolminsko).

62. Ako se krava neha molsti v nedeljo, se gotovo oteli po dnevu (Tolminsko).

63. Kadar se koljejo prašiči, se ne sme presti, sicer se trgajo niti (Tolminsko).

64. Ob času nabora novincev mora biti slabo vreme (Tolminsko).

65. Ako greš na pot in srečaš prvič žensko, bo dan nesrečen (Tolminsko). *Prazna vera, da je človek nesrečen, ako sreča najprej žensko in narobe, da je srečen, ako pride moški prvi naproti, je izginila; vendar se sliši še tu pa tam, da reče kdo: «Ali si srečal žensko, ker si delo slabo opravil?» Sicer pa veljajo taki izrazi bolj za šalo kot pa za res.*

66. Zjutraj se umivajo angelci, zvečer pa hudobe (Tolminsko). *Tega izreka se poslužujejo starši, da bi naučili otroke, da bi se umivali zjutraj, ko ustanejo.*

67. Tat bo moral ukradene predmete nositi na sodni dan za tistim, kateremu jih je ukradel (Tolminsko). *Tako govore ljudje, če kdo ne vrne vzete stvari: «Na sodni dan boš nosil za mano, pa ne bom hotel vzeti».*

68. Ako se je bati toče, napravi se s koso križ v travo; kosa pa se zapiči v zemljo (Tolminsko).

D) NABOŽNE, PRAZNOVERNE IN DRUGE NAVADE.

1. Na sveti večer mora goreti luč v izbi, dokler ne pridejo ljudje od polnočne maše. Če luč med tem ugasne, bo do bodočega svetega večera mrlič v hiši (Tolminsko). *Ta navada je ohranjena še danes med ljudstvom. Poleg verskega motiva, ki je zapopaden v gori opisani navadi, da so hiše na sveti večer razsvetljene, je mogoče, da puščajo ljudje luč v izbi tudi zato, da odvrnejo tatove. V prejšnjih časih so se dogajale prav na sveti večer številne tatvine, ker ljudje takrat niso doma.*

2. Ko vzame gospodinja kruh iz peči, vrže vanjo nekaj polen, da se usedejo verne duše nanje (Tolminsko).

3. Preden ljudje načnejo hleb, naredo križ čeženj. *Ta navada je ohranjena skorajda še povsod v Gorah. Križ naredijo z nožem in sicer na spodnjem delu, obenem izgovore besede: «Bog in troštar sv. Duh.»*

4. V Zalazu devajo na sveti večer hlebček na mizo; ta hlebček zagrebejo potem v žito, ki ga imajo za seme. *Ta navada je radi tega, da bi seme bolje obrodivo in da bi dalo obilo kruha.*

5. V Krnu in na Libušnjah devajo vse tri svete večere (pred božičem, pred novim letom in pred sv. tremi kralji) na mizo od vsakega semena po nekoliko zrn, dalje ključe in božičnik (poprtnjak). Gospodar pokrije vse skupaj s svojim klobukom. Ko sejejo na njivah, imajo božičnik v sejalnici. Kos božičnika dobi tudi živina o veliki noči. *Ljudje hočejo izprositi s to navado blagoslova za novo leto, da bi jim polja rodila in da bi se živina redila.*

6) Na dan sv. Štefana nesejo ljudje sol k blagoslovu. To sol sejejo potem po njivah ter jo dajo o veliki noči tudi živini (Libušnje). *S soljo hočejo prenesti*

ljudje blagoslov na polje. Tudi za škropljenje mrličev uporabljajo ponekod blagoslovljeno sol mesto vode.

7. Na vsem Tolminskem kade vse tri svete večere. Na Šentvidski gori tudi pred sv. Matijem. *Kajenje pred sv. Matijem je odpadlo; pousod pa se je obdržala še do danes navada, da pokadijo ljudje vse hišne prostore z oljko in jih poškrope z blagoslovljeno vodo.*

8. O veliki noči mečejo v Smasteh jajčje lupine kolikor mogoče daleč od hiše, da se obvarujejo lezerščine (kač).

9. Ponekod na Tolminskem hodijo otroci na večer pred sv. Silvestrom po hišah in nabirajo orehe. Ljudje jim vržejo orehe po tleh, tu pa tam ugase tudi luč, da se otroci bolj pulijo zanje. Na Šentvidski gori hodijo otroci brat orehe veliki teden vsak dan po večernicah. S seboj nosijo tudi klepetce. *Navada je pousod že zamrla.*

10. V Smasteh pravijo, da bo otrok, ki pride z nogami naprej na svet, vedomec. Da ne bo to, treba ga je lečiti: dajo ga skozi okno, ko ga nesejo h krstu.

11. Ko ženejo na Tolminskem spomladi živino na pašo, mora nositi pastir blagoslovljeno šibo s sabo, da se mu živali pozneje ne zgubljajo. V krajih, kjer pasejo, nesejo otroci na cvetno nedeljo poleg oljke tudi brgevitovo mladiko k blagoslovu. S to šibo ženejo potem živino prvič na pašo. Ponekod nesejo na cvetno nedeljo k blagoslovu tudi bršljan, katerega dajo potem na veliko noč živini, da je deležna velikonočnega blagoslova.

12. Ko dobe otroci polža v roké, mu kličejo: «Polž, polž, pokaži roge, če ne tvoje matere hišo ubijem.» (Temljine).

13. Ko zagledajo otroci vrane, kličejo: «Vran, vran, Mariji Devici skledo ubil» (Kobarid).

14. Če pride kdo v hišo, mu velè domačini, naj se usede, da jim spanja ne odnese (Tolminsko). *Praznoverje o spanju, ki ga človek odnese se je med ljudstvom izgubilo; izrek pa je zašel od preprostega ljudstva v kroge izobražencev, kateri pa ga rabijo zgolj kot izraz udvorljivosti.*

15. Na pustni dan pobirajo otroci okoli drvarjev treske. Kolikor tresák kdo dobi, toliko ptičjih gnezd odkrije (Tolminsko). *Ta navada ni nikjer več znana.*

E) ZAGOVORI IN LEČENJA.

1. Ko se peganja ječmen s trepalnic (vnetje oziroma ognojek pri koreninah vejic), se morajo vrata trikrat odpreti in trikrat zapreti, pa vselej reči: «Ječmen, pojdi proč; ne pridi nikoli več.» — Ali pa se vzamejo tri ječmenova zrna ter se potegne z vsakim zrnom enkrat po trepalnici in zraven govori: «Ječmen, jaz tebe požanjam!» Zrna se morajo dati potem kokošim (Temljine).

2. Ko izpade otroku zob, ga mora vreči čez glavo in govoriti: «Miš, ná ta lesen, daj ta koščen!» Novi zob bo potem trdnejši.

3. Zobna oteklina splahne, ako se nariše nanjo sračja noga. *Sračja noga je znana peterožarna zvezda v eni potezi.*

4. Če zalaja pes na otroka, da ga prestraši, odrežejo psu na repu nekoliko dlake ter pokade z njo otroka, da ga strah mine. Če pa človek ostraši otroka, mu odrežejo malo las, da pokade otroka z njimi (Podbrdo).

5. Zagovor za pertilj (trganje): «Aspertica, asperti (tri krat); če si v mozgu, pojdi v kosti; če si v kosteh, pojdi v meso; če si v mesu pojdi v kožo; če si v koži, pojdi v dlako; če si v dlaki, pojdi v gole peči, kjer ni ne mozga ne kosti, ne mesa ne krvi, ne kože ne dlake, kjer ne moreš škodovati nobeni stvari (tri krat).» (Libušnje).

6. Zagovor proti opeklini: «Sveta Šantanelca, vodo nos', vodo lije, vos'k topi. Kakor se vos'k od te vode loči, tako naj se loči ogenj od tega mesa (tri krat).» *Za vsakim zagovorom se mora opeklina popihati.* (Libušnje).

7. Zagovor proti strupu (kačjemu piku): «Strup, jaz tebe zarotim! Pojdi na kruh, skozi kruh moraš iti v to kačo! V imenu Boga očeta †, v imenu Boga sina †, v imenu Boga sv. Duha †». Zdaj se pihne v kruh in se reče: «Tam stoji ena gora; na ti gori stoji

en svet' stol in na tem stolu sedi sveti Šempas in en meč v rokah drži. Prišla je k njemu Mati božja in prinesla v naročju usmiljenega Jezusa in ta je rekel k njemu: «Zakaj ti ne fertigaš tega človeka (to žival)?» (Libušnje).

F. VREMENSKE PREROKBE.

1. Če je na dan sv. Martina jasno, mora snežiti v treh dneh; ako pa je na ta dan oblačno, sneži še istega dne (Tolminsko).

2. Kakršno vreme je okoli pusta, takšno bode okoli sv. Ivana (Tolminsko).

3. Ako je na Šmarje (25. marca) lepo vreme, obrodé hruške (Tolminsko).

4. Ako je o velikinoči solnce, obrodé jablane (Tolminsko).

5. Ako je Križevo stare lune, je žito dober kup; kadar pa je na ta praznik mlaj, je žito drago (Tolminsko).

6. O mlaju mora biti dež, in sicer najmanj sto ur po njem (Tolminsko).

7. Vreme vsega leta je odvisno od velikega petka; ako na ta dan dežuje, je leto suho; ako pa je veliki petek suh, je leto deževno (Tolminsko).

Vsebina :

Forojuliensis : CERKVENA UREDBA V JUL. KRAJINI IN ZADRU PO SVETOVNI VOJNI	Str. 3
S. S. : URADNO IN PROSTOVOLJNO IZPREMINJANJE PRIIMKOV	„ 7
Slavko Slavec : ITALIJANSKI PREVODI IZ JUGOSLO- VANSKIH SLOVSTEV IZZA SVETOVNE VOJNE	„ 33
RECILA, REKI, RESNICE IN MODROSTI S TOLMIN- SKEGA. - Iz zapuščine Jožefa Kende sestavil Ciril Drekonja	„ 49

TIPOGRAFIA CONSORZIALE v TRSTU

ima še v zalogi

10 zvezkov Biblioteke za pouk in zabavo :

I. Tuje dete	in drugi spisi	
II. Sestra	„ „ „	
III. Obisk	„ „ „	
IV. Faraon v fraku	„ „ „	
V. Dora se drami	„ „ „	
VI. Mojca	„ „ „	
VII. Nagrada	„ „ „	
VIII. Rakeževa Liza	„ „ „	
IX. Čuvaj Sufa	„ „ „	
X. Živi mrlič	„ „ „	
XI. Spomini z jezera	„ „	

Cena posamezni knjigi L 2.—,
po pošti L 2.50.

